

Київський університет імені Бориса Грінченка

БАТЕЧКО НІНА ГРИГОРІВНА

УДК: 378.22: 378.22:37022 – 051 (043.3)

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ
В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, м. Київ.

Науковий консультант:

доктор педагогічних наук, професор
Цехмістер Ярослав Володимирович,
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця, перший проректор
з науково-педагогічної роботи, м. Київ.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор.
Мартиненко Світлана Миколаївна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
завідувач кафедри початкової освіти та методик
гуманітарних дисциплін, м. Київ;

доктор педагогічних наук, професор
Бобрицька Валентина Іванівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, професор кафедри
освітньої політики, м. Київ;

доктор педагогічних наук, професор
Огієнко Олена Іванівна,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
НАПН України, головний науковий
співробітник відділу зарубіжної педагогічної
освіти і освіти дорослих, м. Київ.

Захист відбудеться 06 квітня 2016 року о 10 год. 00 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.113.06 у Київському університеті імені Бориса Грінченка за адресою: 04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Київського університету імені Бориса Грінченка (04212, м. Київ, вул. Маршала Тимошенка, 13-Б).

Автореферат розіслано «__» березня 2016 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. В. Братко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Соціально-економічні перетворення в Україні та вибір європейського вектору розвитку вимагають суттєвих змін у системі вищої освіти, яка забезпечує формування людського капіталу, національної свідомості, інтелекту та духовної культури українського суспільства. В сучасних умовах викладач вищої школи є головним суб'єктом реформування та інноваційного розвитку вищої освіти. Запровадження та розбудова інституту магістратури в Україні сприяє вирішенню завдань щодо підготовки викладачів вищої школи у вищих навчальних закладах. З огляду на це формування в умовах магістратури професійно-педагогічної компетентності майбутніх викладачів вищої школи, спрямованої на забезпечення ефективності освітнього процесу у вищих навчальних закладах, набуває значної актуальності.

Підготовка фахівців в умовах магістратури здійснюється в Україні відповідно до законодавчих і нормативно-правових документів про освіту: Законів України «Про освіту» (1991), «Про вищу освіту» (2014), Національної доктрини розвитку освіти (2002), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), Указу Президента України «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013); документів, пов'язаних із упровадженням Болонського процесу: «Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» (2004), Накази Міністерства освіти і науки України: «Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу» (2005), «Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в Європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року» (2007); документів, які безпосередньо регламентують підготовку магістрів: Концепції організації підготовки магістрів (2010), Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011), Галузевої концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013).

Аналіз наукових джерел засвідчує, що проблемі професійної підготовки фахівців в умовах вищої школи приділяється значна увага, зокрема таким аспектам, як: філософія сучасної освіти (В. П. Андрущенко, В. Г. Кремень, Ю. П. Саух, В. О. Огнев'юк); теоретико-методологічні засади неперервної професійної освіти (С. У. Гончаренко, С. О. Сисоєва, Я. В. Цехмістер); розвиток вищої освіти в контексті євроінтеграційних процесів (К. В. Балабанов, Т. М. Десятов, В. І. Луговий); педагогічні засади організації освітнього процесу у вищій школі (А. М. Алексюк, М. Б. Євтух, В. А. Кушнір, П. І. Сікорський); формування організаційно-педагогічних моделей сучасної університетської освіти (О. В. Глузман, О. П. Мещанінов); розроблення та впровадження сучасних

інформаційних технологій у процес професійної підготовки фахівців (В. Ю. Биков, Т. І. Коваль, М. І. Жалдак); особливості підготовки фахівців із вищою освітою у зарубіжних країнах (Я. М. Бельмаз, Н. В. Махиня, Т. С. Кошманова, О. І. Огієнко, Л. П. Пуховська).

Історико-педагогічні витоки становлення та розвитку педагогічної освіти в Україні висвітлено у працях І. П. Важинського, І. О. Степанця; модернізація педагогічної освіти на засадах особистісно орієнтованого підходу – І. Д. Бега, В. І. Лугового; теоретико-методологічні основи розвитку педагогічної освіти на засадах компетентнісного підходу – О. І. Пометун, О. В. Овчарук, О. І. Локшиної, О. Я. Савченко; теоретико-методологічні основи базової педагогічної освіти майбутніх учителів – В. І. Шахова; тенденції розвитку педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу –Т. Є. Кристопчук; порівняльний аналіз розвитку ступеневої педагогічної освіти західноєвропейських країн, США та України – С. С. Вітвицької, Н. В. Махині,Т. С. Кошманової.

Встановлено, що з 90-х років ХХ століття активізувалися наукові дослідження, пов'язані з професійною підготовкою фахівців в умовах магістратури, зокрема менеджерів (В. Є. Берека), викладачів іноземної мови (А. В. Шишко), магістрів економічного профілю (Л. М. Лебедик, Л. М. Романишина), магістрів технічних спеціальностей (К. Є. Балабанова, Т. В. Девтерова, С. О. Демченко, О. А. Ігнатюк, В. В. Корнещук), майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва (О. В. Єременко).

Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури досліджувалася за такими аспектами, як: модернізація професійної підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури (В. І. Бондар, С. С. Вітвицька, В. М. Кравченко); формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури (В. І. Бобрицька, О. І. Гура); формування професіоналізму викладача вищої школи та його фахової майстерності (А. М. Алексюк, О. А. Дубанесюк, Н. В. Гузій, В. І. Лозова, Л. Л. Хоружа, Д. В. Чернілевський); формування особистості викладача вищої школи та його педагогічної майстерності (А. І. Кузьмінський); формування педагогічної культури майбутнього викладача вищої школи в умовах магістратури (С. С. Чорна), акмеологічні засади формування професійної компетентності викладача вищої школи (О. Б. Проценко); професійна підготовка магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах (В. І. Воротняк, Ю. М. Кравченко, Т. В. Шестакова, Р. М. Цокур); педагогічна освіта магістрантів вищих непедагогічних навчальних закладів (Н. І. Мачинська), формування в умовах магістратури професійного потенціалу майбутніх викладачів аграрних вищих навчальних закладів (О. О. Сиротіна, С. В. Толочко); особливості підготовки викладачів вищої школи у системі музично-педагогічної освіти (Т. О. Бодрова); розвиток наукового потенціалу викладачів вищої школи в умовах магістратури (Т. І. Сущенко); педагогічна спрямованість змісту та інтенсифікація процесу

магістерської підготовки у вищих навчальних закладах (Т. П. Приходько); творчий розвиток фахівців в умовах магістратури (С. О. Сисоєва); підготовка магістрантів до інноваційної педагогічної діяльності (Л. В. Козак).

Особливості професійної підготовки викладачів вищої школи розкрито у працях російських науковців, зокрема теоретико-методологічні засади неперервної професійної освіти (Ю. С. Алфьоров, Я. С. Батишев, В. С. Сенашенко), особливості професійно-педагогічної діяльності (О. А. Абдуліна, Ф. Н. Гоноболін, Н. В. Кузьміна, І. Я. Лернер, А. К. Маркова, Л. М. Мітіна, В. О. Сластьонін), упровадження сучасних освітніх технологій (В. П. Беспалько, Г. К. Селевко), педагогічна майстерність (О. С. Булатова, А. В. Хуторський), дослідження професійного становлення, розвитку і самовдосконалення особистості як суб'єкта професійної діяльності (О. О. Бодальов, Е. Ф. Зеєр, І. О. Зимняя, В. А. Семиченко, В. Д. Шадриков), застосування педагогічної синергетики у процесі моделювання діяльності викладача вищої школи (М. О. Федорова).

Водночас теоретичний аналіз наукових джерел засвідчив: підготовка майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури ще не була предметом цілісного наукового дослідження, що не дозволяє повною мірою використовувати потенціал магістратури для відтворення кадрового складу вищої школи України, а відтак, потребують розроблення концепція та модель підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури, обґрунтування компонентів їхньої професійно-педагогічної компетентності, порівняння змістово-методичної складової педагогічної освіти магістрантів вищих педагогічних і вищих навчальних закладів непедагогічного профілю.

Аналіз наукових джерел, нормативно-правових документів, практичного досвіду підготовки магістрів дав змогу виявити низку об'єктивних суперечностей, які посилюють актуальність досліджуваної проблеми, а саме між:

- постійним зростанням вимог суспільства до якості професійно-педагогічної компетентності викладачів вищої школи та реальним станом їх готовності до професійно-педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі;
- змістом підготовки магістрів в Україні та відповідним освітнім курсом у країнах Європейського Союзу;
- розвитком інституту магістратури в Україні як інноваційної форми підготовки викладачів вищої школи та відсутністю цілісної системи цієї підготовки;
- необхідністю індивідуалізації підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури та традиційною організацією освітнього процесу;
- змістом професійно-педагогічної підготовки магістрів у вищих педагогічних та відповідною підготовкою у вищих непедагогічних навчальних закладах.

Враховуючи соціальну значущість професійно-педагогічної діяльності викладачів вищої школи для забезпечення якості вищої освіти в Україні відповідно до вимог європейського освітнього простору, недостатню теоретичну розробленість

досліджуваної проблеми та її практичне впровадження, темою дисертаційного дослідження обрано **«Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукової теми кафедри педагогіки «Інноваційні педагогічні технології у підготовці викладачів вищої школи в умовах магістратури» (РК №0114U003865) та кафедри вищої та прикладної математики «Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури» (РК №0114U003817) Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Тему дисертації затверджено вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (протокол №6 від 25 травня 2009 р.) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол №7 від 27 жовтня 2009 р.).

Об'єкт дослідження – підготовка викладачів вищої школи до професійно-педагогічної діяльності.

Предмет дослідження – теоретичні та організаційно-методичні засади підготовки викладачів вищої школи до професійно-педагогічної діяльності в умовах магістратури вищого навчального закладу.

Мета дослідження – на основі цілісного наукового аналізу професійної підготовки та професійно-педагогічної діяльності викладачів вищої школи обґрунтувати теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищого навчального закладу.

Загальна гіпотеза дослідження полягає в тому, що підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури набуває ефективності, якщо її теоретичні та організаційно-методичні засади відображають структуру професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи та критерії її сформованості, концепцію, акмесинергетичну модель та організаційно-методичні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури та враховують специфіку підготовки магістрантів, яка виявляється у спрямованості на розвиток їхньої здатності до самоорганізації, усвідомлення необхідності поетапного професійного розвитку (професійне самопізнання, професійне самовиховання, професійний саморозвиток та професійне самовдосконалення).

Загальну гіпотезу конкретизовано в *часткових гіпотезах*. Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури набуває ефективності, якщо:

- у магістрантів – майбутніх викладачів вищої школи формується мотивація до професійно-педагогічної діяльності;
- зміст підготовки майбутніх викладачів вищої школи укладається з урахуванням акмесинергетичної складової, що уможливорює цілісне сприйняття професійно-педагогічної діяльності та усвідомлення необхідності професійного розвитку;

– форми і методи підготовки викладачів вищої школи спрямовані на розвиток їх здатності до самоорганізації та самовдосконалення як у процесі навчання в магістратурі, так і упродовж професійно-педагогічної діяльності.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети та гіпотези визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми у вітчизняній педагогічній теорії та практичній діяльності у вищих навчальних закладах та за кордоном.
2. Охарактеризувати науковий тезаурус дослідження підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищого навчального закладу.
3. Обґрунтувати структуру професійно-педагогічної компетентності викладачів вищої школи та визначити критерії її сформованості.
4. Сформулювати концепцію підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищого навчального закладу та розробити технологію її реалізації.
5. Розробити акмесинергетичну модель підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури.
6. Обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити організаційно-методичні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищого навчального закладу.
7. Здійснити порівняльний аналіз підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищого педагогічного та вищого непедагогічного навчальних закладів.
8. Розробити навчально-методичні матеріали для підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові положення та висновки: сучасної філософії освіти (В. П. Андрущенко, В. Г. Кремень, В. О. Огнев'юк, П. Ю. Саух), неперервної професійної освіти (С. У. Гончаренко, С. О. Сисоєва, Я. В. Цехмістер); університетської освіти (О. В. Глузман, О. П. Мещанінов), теорії педагогічної освіти (М. Б. Євтух, В. Г. Луговий, І. Д. Бех); підготовки фахівців у вищих навчальних закладах (А. М. Алексюк, В. І. Бондар, О. А. Дубанесюк), зокрема викладачів вищої школи (В. І. Бобрицька, С. С. Вітвицька, О. І. Гура, Л. В. Козак, А. І. Кузьмінський, В. І. Лозова); підготовки майбутніх педагогів в умовах ступеневої освіти за кордоном (Н. М. Авшенюк, Я. М. Бельмаз, Т. Є. Кристопчук, Т. О. Кошманова, С. М. Мартиненко, Н. В. Махиня, О. І. Огієнко, Л. П. Пуховська); компетентнісного підходу у професійній підготовці фахівців (Б. С. Гершунський, Т. М. Десятов, А. К. Маркова, О. І. Пометун, Л. Л. Хоружа, А. В. Хуторський); акмеологічної концепції розвитку професіонала (В. М. Вакуленко, С. С. Пальчевський, Л. С. Рибалко), синергетичної теорії підготовки фахівців у вищій школі (А. В. Євтодюк, В. А. Ігнатова, М. О. Федорова, О. В. Чалий); методології педагогічної творчості (В. І. Андреев, Н. В. Гузій, Я. О. Пономарьов, М. М. Поташник, С. О. Сисоєва), педагогічної майстерності (Є. С. Барбіна, І. А. Зязюн, О. П. Рудницька, В. А. Семиченко, Н. М. Тарасевич);

педагогічної освіти магістрантів (С. С. Вітвицька, Н. І. Мачинська), підготовки майбутніх викладачів вищої школи до інноваційної професійної діяльності (Л. В. Козак).

Методологічна основа дослідження визначена на таких рівнях: філософському, загальнонауковому, конкретно науковому та технологічному. На *філософському рівні* – загальнотеоретичні та методологічні положення філософії про розвиток особистості, єдності теорії і практики, людину як суб’єкт діяльності, активність суб’єкта в пізнавальній діяльності; положення філософії про витоки синергетики та теорії самоорганізації, основні засади акмеології та аксіології, систему цінностей та ціннісних орієнтацій людини. На *рівні загальнонаукової методології* – парадигми розвитку професійної освіти в умовах світових тенденцій глобалізації, інтеграції, інформатизації, сучасної концепції демократизації та гуманізації освіти, особистісно орієнтованої освіти; синергетичного та акмеологічного підходів до формування змісту освіти, системного підходу та основних елементів системного аналізу. На *рівні конкретно наукової методології* – теоретичні положення про зміст сучасної підготовки викладачів вищої школи; синергетичного, акмеологічного, аксіологічного та системного підходів до професійної підготовки фахівців; принципи формування змісту підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів на засадах синергетичного та акмеологічного підходів; систему методів формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх викладачів вищих навчальних закладів. На *технологічному рівні* – технології реалізації організаційно-методичних засад підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури.

З огляду на це в основу **концепції дослідження** покладено сукупність методологічних і теоретичних положень, що визначають стратегію вирішення завдань дослідження підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури, які слугують методологічним підґрунтям дослідження процесу підготовки майбутніх фахівців.

Провідною ідеєю дослідження є положення про те, що підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури є багатофакторним процесом, у якому формується як фахова, так і професійно-педагогічна компетентність магістрантів, що вимагає синергії наукових підходів, зокрема системного, синергетичного, аксіологічного, компетентнісного та акмеологічного, кожен із яких уможливорює наукове обґрунтування того чи іншого аспекту досліджуваної проблеми.

Системний підхід було використано для формування основних концептуальних положень підготовки викладачів вищої школи як педагогічної системи. Синергетичний підхід ґрунтується на використанні ідей синергетики в педагогічних системах і можливостей застосування цієї науки в різних напрямках удосконалення освітнього процесу, зокрема для обґрунтування особливостей підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. Синергетичний підхід у

поєднанні з системним є теоретичною основою дослідження інноваційних процесів у підготовці майбутніх викладачів вищої школи, підвищення результативності їх професійно-педагогічної діяльності та її соціальної значущості. Основні положення аксіологічного підходу доповнюють зміст синергетичного підходу, створюючи ціннісне підґрунтя синергетичної системи підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури.

У контексті компетентнісного підходу формування професійно-педагогічної компетентності магістратів вищих навчальних закладів розглядається як результат їх професійно-педагогічної підготовки. Компетентнісний підхід було спрямовано для обґрунтування структури професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи. Взаємодія аксіологічного та компетентнісного підходів реалізується у гуманістичній місії, на яку має бути спрямована професійно-педагогічна діяльність викладача вищого навчального закладу.

У межах акмеологічного підходу зосереджується увага на вивченні закономірностей професійного розвитку магістранта – майбутнього викладача вищої школи. Ідеї педагогічної акмеології стали підґрунтям для дослідження сутності, структури формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього викладача вищого навчального закладу. В акмеологічному підході знаходять свою конкретизацію інші загальнонаукові методологічні підходи, зокрема акмеологічний підхід синтезує системний підхід до комплексного вивчення, аналізу явищ і процесів у педагогічній системі підготовки майбутніх викладачів вищої школи; синергетичний підхід передбачає врахування відкритості та нелінійного характеру педагогічної системи підготовки магістрантів – майбутніх викладачів; аксіологічний підхід орієнтує майбутніх викладачів вищої школи на загальнолюдські, національні й професійні цінності та ціннісну спрямованість їх професійно-педагогічної діяльності; компетентнісний підхід спрямований на формування та розвиток професійно-педагогічної компетентності майбутніх викладачів вищої школи як під час навчання в магістратурі, так і впродовж усієї професійно-педагогічної діяльності.

Синергія наукових підходів уможливила формування концепції, розроблення акмесинергетичної моделі, організаційно-методичних засад підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури та здійснення на акмесинергетичних засадах цілісного дослідження процесу підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищого навчального закладу.

Для досягнення мети, розв'язання поставлених завдань і перевірки гіпотези на різних етапах наукового пошуку застосовано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз (ретроспективний, порівняльний) – для порівняння різних поглядів учених на досліджувану проблему, визначення напрямів дослідження та поняттєво-категорійного апарату; моделювання (розроблення акмесинергетичної моделі підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури); класифікації та

систематизації теоретичних даних (щодо показників та рівнів формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх викладачів вищої в умовах магістратури); прогнозування, логічного узагальнення (висновки та рекомендації щодо підвищення ефективності підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури); *емпіричні* – вивчення досвіду підготовки викладачів вищої школи в вищих навчальних закладах педагогічного і непедагогічного профілю; експертні оцінки, спостереження, психолого-педагогічної бесіди, анкетування – для визначення рівня сформованості професійно-педагогічної компетентності майбутніх викладачів вищої школи; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) – з метою перевірки ефективності акмесинергетичної моделі підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури; кількісний і якісний аналіз емпіричних даних здійснювався з використанням методів *математичної статистики* (групування, таблиці, рисунки, діаграми).

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота проводилася в Національному університеті біоресурсів і природокористування України (м. Київ), Національному університеті «Львівська політехніка», Східноєвропейському університеті імені Лесі України (м. Луцьк), Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана, Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова (м. Київ). Усього експериментальним дослідженням охоплено 654 магістранти і 43 викладачі.

У процесі дослідження автор особисто брала участь в апробації та практичному впровадженні розроблених теоретико-методологічних засад підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури, обіймаючи посаду начальника відділу магістратури, декана педагогічного факультету, декана факультету підготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів агропромислової і природоохоронної галузей, доцента кафедри вищої та прикладної математики Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: – *вперше* обґрунтовано теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури, які ґрунтуються на ідеях взаємозв'язку поетапного професійного розвитку магістрантів та рівнів їх здатності до самоорганізації; сформовано структуру професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи на акмесинергетичних засадах (соціально-особистісний, загальнонауковий, процесуально-діяльнісний, інформаційний та акмеологічний компоненти); розроблено концепцію підготовки викладачів вищої школи та технологію її реалізації (етапи технології: формування мети; визначення засобу досягнення мети; формування технологічного ланцюжка: професійне самопізнання, професійне самовиховання, професійний саморозвиток, професійне самовдосконалення та їх взаємозв'язок із розвитком рівня самоорганізації магістранта; аналіз результативності); побудовано акмесинергетичну модель підготовки викладачів

вищої школи в умовах магістратури (складові: цільова, теоретико-методологічна, акмесинергетична, технологічно-процесуальна, критеріально-результативна); технологію формування змісту підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури за рівнями його засвоєння (репродуктивний, достатній, досконалий, творчий); обґрунтовано зміст нормативного та варіативного компонентів підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищого навчального закладу непедагогічного профілю; визначено критерії сформованості професійно-педагогічної компетентності викладачів вищої школи (мотиваційний, особистісно-професійний, змістово-результативний, процесуально-діяльнісний, інформаційний, неперервного самовдосконалення); – *вдосконалено* форми та методи підготовки магістрантів; види і зміст самостійної та науково-дослідної роботи магістрантів – майбутніх викладачів вищої школи; – *подальшого розвитку набули* наукові положення щодо реалізації в процесі підготовки викладачів вищої школи синергетичного та акмеологічного підходів; принципів відбору змісту підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що здійснено аналіз наукового тезаурусу дослідження та класифікацію базових понять за чотирма групами: поняття, що характеризують освітні парадигми і концепції вищої освіти, сучасні наукові підходи до вищої освіти, підготовку викладачів вищої школи в магістратурі, сутність та зміст педагогічної освіти майбутніх викладачів вищої школи; теоретично обґрунтовано принципи відбору змісту підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури (методологічні, професійно-педагогічні); теоретично обґрунтовано поняття «професійно-педагогічна компетентність викладача вищої школи», яке розглянуто як інтегровану професійно-особистісну характеристику викладача вищого навчального закладу, що відображає рівень сформованості професійно-значущих для педагогічної діяльності якостей його особистості, результат його педагогічної підготовки, визначений сукупністю ціннісних та мотиваційних установок, необхідним обсягом знань й умінь, рівнем педагогічної майстерності та досвідом діяльності у вищій школі; окреслено акмесинергетичну сутність поняття «підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури» як цілісну, поліфункціональну, динамічну, відкриту, нелінійну педагогічну систему з притаманною їй ієрархічною побудовою, внутрішніми і зовнішніми зв'язками і спрямовану на створення нової інтегративної якості (сукупності якостей) – професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи; визначено компоненти професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи (соціально-особистісний, загально-науковий, процесуально-діяльнісний, інформаційний, акмеологічний); встановлено етапи технології реалізації концепції підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури: професійне самопізнання, професійне самовиховання, професійний саморозвиток,

професійне самовдосконалення; виокремлено складові акмесинергетичної моделі підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні освітньо-кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» у межах педагогічного експерименту (Наказ МОН №586 від 09.07.2007 р. «Про підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня магістр за експериментальними програмами за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» у Національному аграрному університеті); навчальні плани підготовки фахівців ОКР «магістр» за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» за виробничим і дослідницьким спрямуваннями; методичного забезпечення процесу підготовки магістрів за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» (індивідуальний навчальний план підготовки магістрів, щоденник практики студента – магістранта) для магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю; методичних рекомендацій щодо впровадження аксіологічних, акмеологічних та синергетичних засад в освітній процес магістрантів – майбутніх викладачів вищої школи.

Висновки та результати дисертаційного дослідження можуть бути використані викладачами вищих навчальних закладів у процесі укладання навчальних програм, навчальних посібників, методичних рекомендацій щодо викладання дисциплін циклу професійно-педагогічної підготовки як у вищих педагогічних, так і у вищих навчальних закладах непедагогічного профілю, практичній підготовці майбутніх викладачів вищих навчальних закладів, а також магістрантами – у процесі підготовки індивідуальних науково-дослідницьких завдань, наукових проектів і магістерських робіт.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ (довідка про впровадження від 24.05.2014), Східноєвропейського університету імені Лесі Українки, м. Луцьк (акт про впровадження № 03-31/03/1513 від 15.05.2014), Харківського національного технічного університету сільського господарства імені П. Василенка (акт про впровадження № 51 від 01.04.2014), Львівського Національного аграрного університету (акт про впровадження від 28.03.2014). Української академії друкарства, м. Львів (акт про впровадження № 17115-123 від 24.06.2014).

Особистий внесок здобувача. Основні положення та результати дисертаційного дослідження розроблено автором самостійно і містяться в його наукових публікаціях. У статті «Професійна освіта та компетентність», написаній у співавторстві з П. М. Решетником, автору належить теоретичний аналіз дефініції «компетентність» у сучасній педагогічній теорії. У статті «Організаційні підходи до підготовки фахівців за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» (співавторство з

І. М. Буциком та О. А. Заболотним) автором розроблено матеріали про форми та методи організації освітнього процесу підготовки фахівців за магістерською програмою «Педагогіка вищої школи». У монографії «Вища освіта України: реалії сучасного розвитку» (співавторство – С. О. Сисоєва) автором дисертації подано структуру сучасної вищої освіти України у контексті глобалізації та євроінтеграції, розкрито особливості впровадження інновацій у вищій освіті України. У статті, співавтором якої є П. Г. Лузан, особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні основних засад упровадження кредитно-модульної системи навчання у вищій школі; у співавторстві з І. А. Пилипенко – обґрунтуванні основних теоретичних положень упровадження активних методів навчання в освітньому процесі вищої школи; у співавторстві з О. М. Теплою – розкритті основних етапів розвитку та сучасного стану інформатизації вищої школи; у співавторстві з О. Б. Станкевич – виявленні сучасного стану кадрового потенціалу вищої школи України. У 2 навчально-методичних виданнях, укладених у співавторстві (І. М. Буцик, С. В. Виговська, П. Г. Лузан, Л. А. Сатановська), автору належать матеріали, що стосуються організації теоретичної та практичної підготовки магістрів і самостійної роботи. У 7 каталогах магістерських програм, написаних у співавторстві, автору належать матеріали про підготовку фахівців за магістерськими програмами: «Педагогіка вищої школи», «Соціальна педагогіка» (виробниче та дослідницьке спрямування) та магістрів за спеціальністю «Державна служба».

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження обговорювались на науково-практичних конференціях: *міжнародних* – «Математика. Образование. Экология. Гендерная проблема» (Воронеж, Росія, 2003); «Наукові дослідження – теорія та експеримент» (Полтава, 2006); «Досвід та проблеми країн Європи (Великобританії, Німеччини, Франції, Італії, України) з реалізації ідей Болонської конвенції» (Біла Церква, 2006); XI Міжнародна конференція імені академіка М. Кравчука (Київ, 2006); «Наука і вища освіта» (Запоріжжя, 2008); XII Міжнародна конференція імені академіка М. Кравчука (Київ, 2008); «Актуальні питання інноваційної спрямованості освіти, науки, виробництва» (Мукачево, 2010); «Актуальні питання інноваційної спрямованості освіти, науки, виробництва» (Київ, 2010); «Стратегія наукової та інноваційної діяльності: пріоритети та шляхи забезпечення» (Київ, 2011); XIV Міжнародна конференція імені академіка М. Кравчука (Київ, 2012); «Ольвійський форум – 2012: стратегії України в геополітичному просторі» (Севастополь, 2012); «Цілі та результати освітніх реформ: україно-польський діалог» (Київ, 2013); «Проблеми професійного становлення майбутнього фахівця в умовах сучасного освітнього простору» (Кіровоград, 2013); «Science process in European countries: new concepts and modern solutions» (Штутгарт, ФРН, 2013); «Humanities and Social Sciences in Europe: Achievements and Perspectives» (Відень, Австрія, 2013); «Теорія та методика професійної освіти: наукові читання імені професора Віктора Сидоренка» (Київ,

2014); XXXIII Международный научный семинар преподавателей математики и информатики университетов и педагогических вузов, посвященный 100-летию Вятского государственного гуманитарного университета «Тенденции и перспективы развития математического образования» (Киров, Россия, 2014); «Перспективы развития научных исследований в 21 веке» (Махачкала, Россия, 2014); «Розвиток професіонала і професіоналізму: теорія і практика» (Черкаси-Добрич, Україна-Болгарія, 2014); «Знання. Освіта. Освіченість» (Вінниця, 2014); «Теоретические и практические проблемы развития современной науки» (Махачкала, Россия, 2014); «Управління в освіті» (Львів, 2015); «Проблемы педагогической инноватики в профессиональном образовании» (Санкт-Петербург, Россия, 2015); «Проблемы и перспективы развития непрерывного образования взрослых» (Санкт-Петербург, Россия, 2015); «Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації» (Київ, 2015); *всеукраїнських* – «Реформування системи вищої аграрної освіти в Україні: досвід і перспективи» (Київ, 2005); «Проблеми дидактичної підготовки науково-педагогічних працівників вищої школи» (Київ, 2010); Морозівські педагогічні читання «Інтернаціоналізація системи вищої освіти України» (Київ, 2012); «Наука: теорія і практика» (Черкаси, червень 2012); «Наука: теорія і практика» (Черкаси, вересень, 2012); Всеукраїнська наукова конференція молодих учених (Умань, 2013).

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук на тему: «Асимптотичне інтегрування систем лінійних диференціальних рівнянь другого порядку з повільно змінними і осцилюючими коефіцієнтами» (спеціальність 01.01.02 – диференціальні рівняння) була захищена у 1992 році. Матеріали та результати роботи в тексті докторської дисертації не використано.

Публікації. Основні результати дослідження викладено в 65 публікаціях, з них 48 – одноосібні, у тому числі: 2 монографії (1 з них – одноосібна); 27 статей у наукових фахових виданнях України, з них 8 входять до науко-метричних баз (з них 25 – одноосібні); 6 статей – зарубіжних наукових періодичних виданнях (усі одноосібні), 3 статті – збірниках наукових праць (з них 2 одноосібні), 18 тез – збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій (з них – 15 одноосібні), 9 навчально-методичних видань (усі в співавторстві).

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, шести розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 669 сторінок (основна частина – на 419 сторінках, додатки на 170 сторінках, список використаних джерел містить 792 найменування, зокрема 24 – іноземними мовами. В основній частині тексту подано 13 таблиць і 12 рисунків на 28 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження обраної проблеми; визначено об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання та методи дослідження, його методологічну і теоретичну основи; подано концепцію дослідження; розкрито його наукову новизну, теоретичне та практичне значення; особистий внесок здобувача; наведено дані про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації, структуру й обсяг дисертації.

У **першому розділі** «*Науковий тезаурус дослідження підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури*» охарактеризовано освітні парадигми і концепції вищої освіти; проаналізовано наукові підходи до реформування вищої освіти; розкрито сутність і зміст підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури.

Здійснено аналіз базових понять дослідження та класифіковано їх за чотирма групами. У *першій групі* виокремлено поняття, що характеризують сучасні освітні парадигми та концепції вищої освіти. До сучасних освітніх парадигм віднесено: гуманістичну (феноменологічну), гуманітарну, антропологічну та культурологічну; до сучасних освітніх концепцій – особистісно орієнтовану та концепцію неперервної освіти. Особистісно орієнтована концепція організації освітнього процесу розглядається у дослідженні як підґрунтя для формування концепції підготовки майбутніх викладачів вищої школи під час навчання в магістратурі та розвитку їх особистості в умовах організації особистісно-розвивальної моделі освітнього процесу.

Друга група понять охоплює наукові підходи у вищій освіті, а саме: системний, компетентнісний, аксіологічний, синергетичний та акмеологічний. Теоретичний аналіз підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури довів, що інтеграцію наукових підходів можна розглядати як засіб, механізм і процес дослідження цілісності наукової проблеми, що посилює досліджуваний феномен як багатofакторний процес взаємодії професійного самопізнання, професійного самовиховання, професійного саморозвитку, професійного самовдосконалення та самоорганізації майбутнього педагога.

До *третьої групи* віднесено поняття, що характеризують підготовку викладачів вищої школи в умовах магістратури: “магістрант”, “магістр”, “магістратура”, “професійна підготовка”. Аналіз нормативної бази вищої освіти України засвідчив відсутність в основних документах про вищу освіту дефініційних ознак поняття «магістрант». У дисертації поняття «магістрант» розглядається як таке, що характеризує особу, яка, маючи ступінь бакалавра чи спеціаліста, опановує освітньо-професійну програму магістерського рівня за певною спеціальністю у вищому навчальному закладі III – IV рівнів акредитації.

Четверта група понять характеризує сутність і зміст педагогічної освіти викладача вищої школи: «педагогічна діяльність», «професійно-педагогічна компетентність», «педагогічна майстерність», «педагогічна творчість», «педагогічна технологія». Зазначені базові поняття розкривають особливості професійно-педагогічної діяльності викладачів вищої школи як процесу та результату їх підготовки в магістратурі вищого навчального закладу.

Поняття *«підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури»* розглядається як цілісна, поліфункціональна, динамічна, відкрита нелінійна педагогічна система з притаманною їй ієрархічною побудовою, системоутворюючими зв'язками, спрямована на створення нової інтегративної якості (сукупності якостей) – професійно-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу. Професійно-педагогічна компетентність викладача вищої школи подається як інтегрована професійно-особистісна характеристика викладача, що відображає результат його педагогічної підготовки, рівень сформованості професійно-значущих для педагогічної діяльності якостей його особистості, визначений сукупністю ціннісних і мотиваційних установок, необхідним обсягом знань та умінь, рівнем педагогічної майстерності та досвідом діяльності у вищій школі.

У другому розділі *«Теорія і практика підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищого навчального закладу»* визначено особливості підготовки викладачів вищої школи у педагогічній теорії; охарактеризовано інститут магістратури в Україні; проаналізовано сучасний стан підготовки викладачів вищої школи в Україні.

Теоретичний аналіз проблеми дослідження засвідчив, що підготовка викладачів вищої школи розглядалася вченими за такими напрямками, як: особливості організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах; підготовка майбутніх педагогів в умовах магістратури; професійний розвиток та саморозвиток майбутніх магістрів; упровадження інноваційних технологій підготовки магістрів; значущість дисциплін психолого-педагогічного циклу у процесі підготовки майбутніх фахівців в умовах вищого навчального закладу; формування педагогічної культури майбутнього викладача вищого навчального закладу. Водночас, встановлено, що проблема підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури ще не була предметом цілісного та системного дослідження у працях вітчизняних учених. Практично малодослідженим залишається процес неперервного саморозвитку і самовдосконалення майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури.

Розглянуто особливості діяльності інституту магістратури в системі вищої освіти в Україні, зазначено історико-педагогічні витоки магістерської підготовки та особливості сучасної підготовки фахівців в умовах магістратури, а також охарактеризовано нормативно-правове забезпечення та організаційно-методичні

засади магістерської підготовки в Україні. Водночас виокремлено пріоритети сучасної магістерської підготовки у системі професійної освіти в Україні, серед яких: адаптованість магістерських програм до вимог ринку праці, взаємозумовленість фундаментальної та практичної підготовки магістрів, постійне оновлення магістерських програм. Проаналізовано низку проблем у магістерській підготовці у вищих навчальних закладах України, до яких віднесено: відсутність цілісності фахового, наукового та загально педагогічного аспектів; сучасний рівень організації освітнього процесу в магістратурі; працевлаштування випускників магістратури. Доведено необхідність оптимізації магістерської підготовки в Україні, насамперед на організаційному та законодавчому рівнях, що сприятиме ефективності підготовки фахівців, зокрема і викладачів вищих навчальних закладів.

Вивчення сучасного стану підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищих непедагогічних та вищих педагогічних навчальних закладів (406 магістрантів вищих непедагогічних навчальних закладів і 401 – вищих педагогічних навчальних закладів) засвідчило, що 10,59% респондентів вищих непедагогічних і 25,44% вищих педагогічних навчальних закладів умотивовані до викладацької діяльності. У процесі опитування виявлено чинники, що негативно впливають на професійно-педагогічне самовизначення магістрантів щодо подальшої викладацької діяльності: низьке матеріальне заохочення викладачів вищої школи (37,68% респондентів вищих непедагогічних та 32,67% респондентів вищих педагогічних навчальних закладів), низький соціальний статус викладачів вищої школи (13,05% респондентів вищих непедагогічних та 23,69% – вищих педагогічних навчальних закладів), низьку мобільність викладачів вищої школи (6,9% респондентів вищих непедагогічних та 2% респондентів вищих педагогічних навчальних закладів); низьку матеріально-технічну базу та соціальну інфраструктуру вищих навчальних закладів (8,13% респондентів вищих непедагогічних та 14,71% респондентів вищих педагогічних навчальних закладів); відсутність системності та наступності в оволодінні студентами дисциплін психолого-педагогічного циклу на освітньо-кваліфікаційних рівнях бакалавр-магістр (34,24% респондентів вищих непедагогічних навчальних закладів та 19,45% респондентів вищих педагогічних навчальних закладів).

Аналіз нормативно-правового забезпечення та навчальних планів підготовки магістрів дозволив виявити суперечності між положеннями Міністерства освіти і науки та тими нормативними документами, які розробляє кожен вищий навчальний заклад окремо, здебільшого на експериментальній основі. Цим пояснюється розмаїття підходів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю до надання магістрам додаткової кваліфікації – викладача вищої школи. Доведено необхідність перегляду змістово-методичного забезпечення підготовки магістрів у вищих непедагогічних навчальних закладах порівняно з вищими педагогічними навчальними закладами.

У третьому розділі «Підготовка викладачів вищої школи за кордоном» розкрито особливості професійної підготовки викладачів вищої школи в країнах Європейського Союзу; формування та реалізації змісту професійних програм підготовки викладачів вищої школи у США; підготовки викладачів вищої школи в Російській Федерації.

У процесі дослідження з'ясовано, що в сучасний період у системі вищої освіти країн Європейського Союзу відбулися суттєві зміни в підготовці викладачів вищих навчальних закладів. Наразі співіснують різноманітні точки зору на характер навчання викладачів і способи підвищення їх кваліфікації, втім, очевидні спільні підходи європейської науково-педагогічної спільноти до цієї проблеми, зокрема, поряд із наявністю професійної кваліфікації та наукового ступеня, набуває розвитку додаткова кваліфікація викладачів вищої школи у сфері психолого-педагогічної компетентності. Зазначено, що основною тенденцією в німецькій системі підготовки викладачів вищої школи є винесення цієї підготовки за межі університетів із збереженнями її належності до системи післядипломної освіти. Підготовка та підвищення кваліфікації викладачів вищої школи Великобританії характеризуються підтримкою традиційних форм підготовки у спеціалізованих університетах, коледжах і курсах, наявністю диференційованих моделей підготовки (паралельної, послідовної та альтернативної), запровадженням новітніх форм і засобів (окремих дистанційних програм, онлайн та електронних курсів) і використанням міждисциплінарного підходу у навчальному процесу.

Встановлено, що для США характерною є практична спрямованість системи підготовки та підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів; різноманітність форм навчання (денна, вечірня, заочна, тижневі та двотижневі курси перед початком семестру, літні школи тощо), основною ідеєю яких є апробація вивченого у практичному навчанні. З'ясовано, що в США активно застосовуються форми індивідуального консультування молодих викладачів.

До загальних тенденцій підготовки викладачів вищої школи в Російській Федерації віднесено: варіативність в організації, змісті та процесі підготовки викладачів, яка відповідає потребам ринку праці, освітнім реформам та можливостям самих викладачів; посилення ролі діяльнісного підходу до організації процесу підготовки викладачів вищих навчальних закладів; створення структур із підготовки викладачів вищої школи не тільки у провідних вищих навчальних закладах, але й регіональних.

Компаративний аналіз сучасного стану підготовки викладачів вищої школи в країнах Європейського Союзу, США та Росії дозволив зробити висновок, що зарубіжний досвід потребує ретельного вивчення з метою його використання у практиці роботи вітчизняних вищих навчальних закладів різного професійного спрямування.

У четвертому розділі «Концептуальні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури» обґрунтовано структуру професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи, визначено критерії її сформованості; розроблено концепцію підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури, технологію її реалізації; побудовано акмесинергетичну модель підготовки викладача вищої школи в умовах магістратури.

У процесі дослідження обґрунтовано структуру професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи, яка містить соціально-особистісний, загальнонауковий, процесуально-діяльнісний, інформаційний та акмеологічний компоненти. Соціально-особистісний компонент відображає якості особистості майбутнього викладача вищої школи, що його характеризують не тільки як педагога, але і як активного члена соціуму, сформованість його мотивації до професійно-педагогічної діяльності у вищій школі. Загальнонауковий компонент передбачає оволодіння майбутніми викладачами вищої школи спеціальними (фаховими) та психолого-педагогічними знаннями. Процесуально-діяльнісний компонент визначає здатність майбутнього викладача аналізувати, синтезувати, порівнювати, систематизувати, узагальнювати та виконувати певні функції в межах професійно-педагогічної діяльності. Інформаційний компонент відображає вміння магістранта використовувати інформаційно-комунікаційні технології в професійно-педагогічній діяльності. Акмеологічний компонент визначає готовність викладача вищої школи перетворювати самого себе впродовж усієї професійно-педагогічної діяльності та прагнення до постійного самовдосконалення.

Визначено й обґрунтовано критерії сформованості професійно-педагогічної компетентності викладачів вищої школи (мотиваційний, особистісно-професійний, змістово-результативний, процесуально-діяльнісний, інформаційний, неперервного самовдосконалення), які конкретизовано системою показників.

Доведено, що професійно-педагогічна компетентність викладача вищої школи не є усталеною за змістом, оскільки суспільний розвиток висуває викладачеві вищої школи нові виклики, що відображаються у вимогах до його особистості та професійно-педагогічної діяльності.

Провідною ідеєю концепції підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури є те, що вона розглядається як відкрита, нелінійна соціально-педагогічна система, яка пов'язує формування основних компонентів професійно-педагогічної компетентності майбутніх педагогів, зміст, форми і методи освітнього процесу та забезпечує його цілісність. У такому разі підготовка майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури має бути побудована на акмесинергетичних засадах, а методологія процесу підготовки – на положеннях акмеологічних і синергетичних досліджень складних відкритих систем і пріоритетності особистісних структур свідомості у формуванні досвіду самоорганізації магістранта та провідної ролі професійного самовиховання,

професійного саморозвитку, професійного самовдосконалення під час його становлення як викладача вищого навчального закладу.

Підготовка магістрантів має здійснюватись на основі розуміння освітнього ступеня «магістр» як ступеня, що надає право викладати у вищій школі та відповідає європейському розумінню статусу магістра – науковця і викладача вищого навчального закладу.

Розвиток здатності до самоорганізації передбачає усвідомлення майбутнім викладачем вищої школи необхідності проходження етапів професійного самопізнання, професійного самовиховання, професійного саморозвитку та професійного самовдосконалення, що уможливорює не лише предметне навчання за магістерською програмою, але й особистий розвиток.

У процесі дослідження розроблено технологію реалізації концепції підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури на акмесинергетичних засадах, яка підкреслює нелінійність та поліфункціональність цього процесу та відображає зв'язок між етапами професійного самопізнання, професійного самовиховання, професійного саморозвитку, професійного самовдосконалення майбутнього викладача вищої школи та розвитком його здатності до самоорганізації (рис. 1).

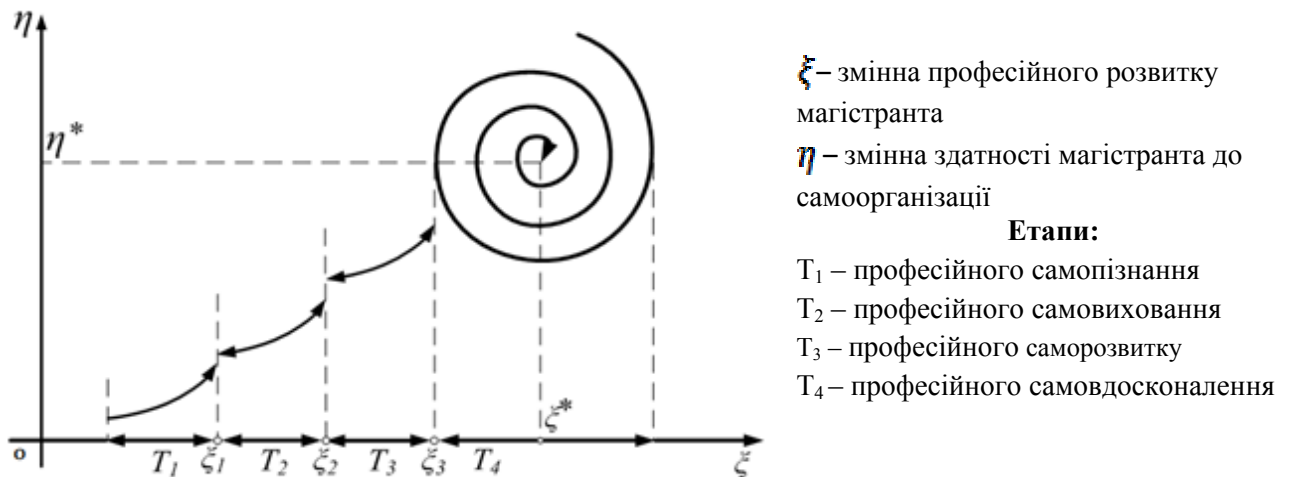

Рис. 1. Графічне зображення поетапного професійного розвитку майбутнього викладача вищої школи у процесі підготовки в магістратурі

Доведено, що умовою становлення, розвитку та вибору магістрантом професійно-педагогічної діяльності є професійне самопізнання із властивим йому станом неврівноважності, біфуркацій та наростання хаосу. Етап професійного самопізнання є передумовою професійного самовиховання, характерним для якого є створення програми змін своєї особистості як майбутнього викладача вищої школи. Упродовж етапу професійного саморозвитку відбувається структурування, зростає упорядкованість, мінімізується кількість варіантів подальшої професійної діяльності магістранта, а педагогічна система підготовки майбутнього викладача вищої школи набуває властивостей стійкості. Магістрант на цьому етапі вибудовує конкретні цілі власної освітньої траєкторії, для реалізації якої структурує етапи здійснення

магістерської програми. Під час професійного самовдосконалення у майбутнього викладача зароджується бажання досягти вершин акме (точка (ξ^*, η^*) , рис. 1) та нового рівня набуває самоорганізація магістранта. Педагогічна система підготовки викладача вищої школи на цьому етапі переходить у новий нестабільний стан: магістрант уже чітко знає спрямування та структуру індивідуальної освітньої траєкторії, але водночас усвідомлює необхідність у професійному самовдосконаленні та підвищенні рівня самоорганізації у подальшій професійно-педагогічній діяльності.

З'ясовано, що на етапі професійного самовдосконалення у магістранта з'являється нагальна потреба у підвищенні рівня самоорганізації, що є неперервним процесом розроблення і реалізації майбутнім викладачем вищої школи власних дій з досягнення індивідуально-усвідомлених, професійних і особистісних позицій, появою таких інтегративних особистісних новоутворень, які відбивають його професійне самовдосконалення.

Розроблено акмесинергетичну модель підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури, що охоплює цільову, теоретико-методологічну, акмесинергетичну, змістово-процесуальну та критеріально-результативну складові (рис.2). Охарактеризовано сутність кожної із складових акмесинергетичної моделі: цільова – відображає мету підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури (формування професійно-педагогічної компетентності); теоретико-методологічна – методологічні підходи до підготовки та компоненти професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи (соціально-особистісний, загальнонауковий, процесуально-діяльнісний, інформаційний, акмеологічний); акмесинергетична – етапи професійного розвитку майбутнього викладача вищої школи під час навчання в магістратурі (професійне самопізнання, професійне самовиховання, професійний саморозвиток, професійне самовдосконалення) та їх взаємозв'язок із розвитком здатності до самоорганізації; змістово-процесуальна – зміст, форми та методи, організацію самостійної та науково-дослідної роботи в магістратурі; критеріально-результативна – відображає результат підготовки майбутніх викладачів вищої школи – їх сформовану професійно-педагогічну компетентність та критерії її сформованості.

У п'ятому розділі *«Організаційно-методичні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури»* розкрито процес формування змісту підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури; обґрунтовано організаційні форми і методи підготовки; розкрито особливості організації самостійної та науково-дослідної роботи магістрантів; здійснено порівняльний аналіз підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищих навчальних закладів педагогічного та непедагогічного профілів.

Обґрунтовано методологічні та загальнопедагогічні принципи формування змісту підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури.

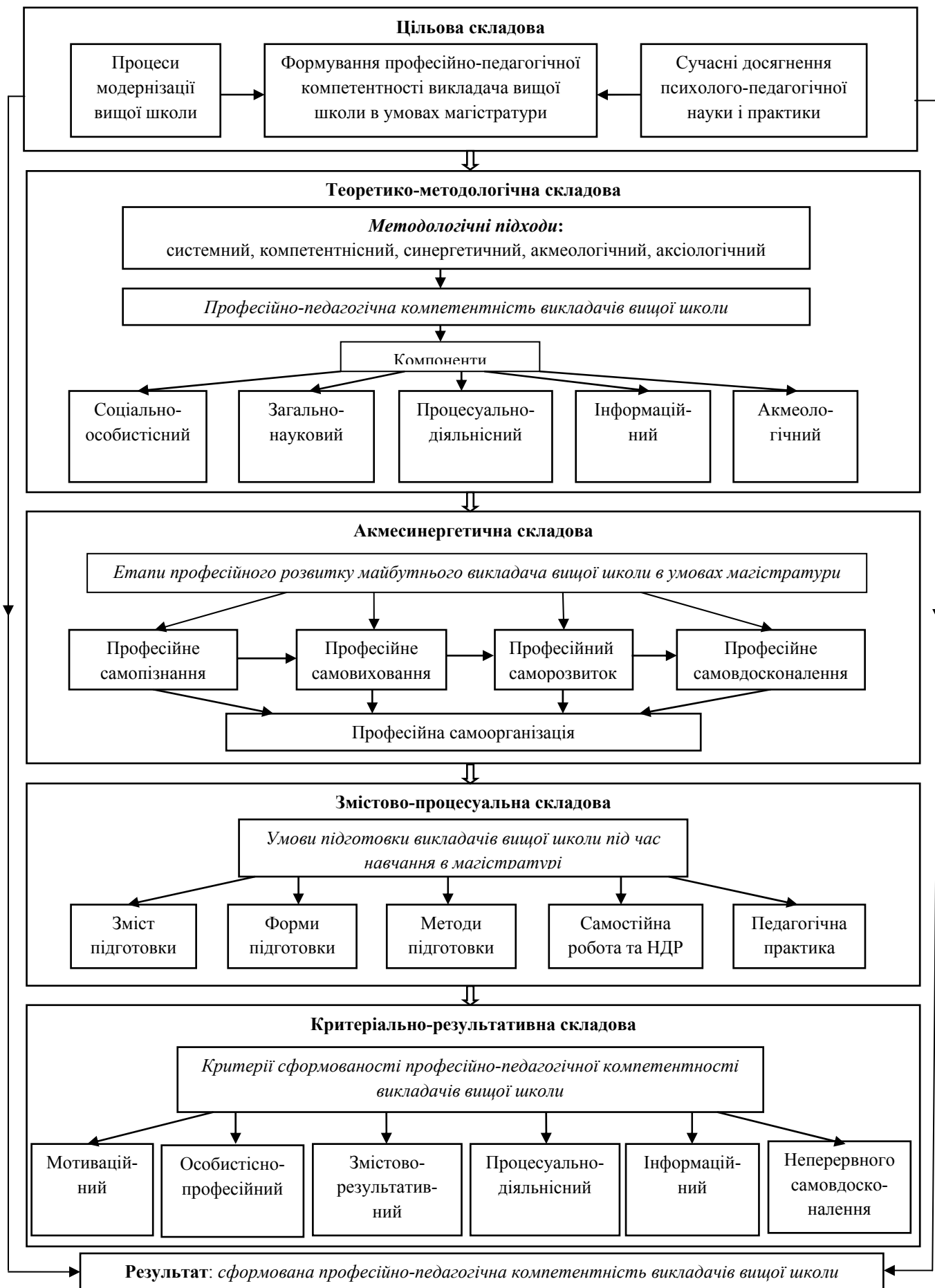

Рис. 2. Акмесинергетична модель підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури

До методологічних принципів віднесено принципи: науковості, фундаменталізації, гуманітаризації, системності, нелінійності, відкритості. До загальнопедагогічних – професіоналізації й педагогізації, варіативності, наступності, модульності, креативності, інноваційності. Виокремлено компоненти формування змісту підготовки майбутніх викладачів вищої школи в магістратурі: акмеологічний, аксіологічний, праксеологічний, гуманітарний, морфологічний, особистісно-креативний та розкрито їх зміст. Показано, що компоненти змісту підготовки майбутніх викладачів мають відповідати принципам, оскільки недосягнення цієї відповідності веде до втрати цілісності змісту підготовки магістрантів, логічних зв'язків у модулях дисциплін, які вивчаються, а, відтак, – до прогалин у знаннях майбутніх викладачів вищої школи.

З метою ефективності підготовки викладачів вищої школи в магістратурі розроблено технологію формування змісту за рівнями його засвоєння: *репродуктивним* – розуміння магістрантом змісту і структури дисциплін, які опановуються; *достатнім* – оволодіння магістрантом загальної структури та змістових модулів дисциплін; *досконалим* – оволодіння змістом підготовки, яке передбачає усвідомлення магістрантом загальної структури і логічних зв'язків між окремими змістовими модулями і дисциплінами та розуміння їх необхідності у майбутній професійно-педагогічній діяльності; *творчим*, який передбачає творче оволодіння змістом підготовки, коли магістрант здатний проектувати авторські моделі майбутньої професійно-педагогічної діяльності.

Доведено, що зміст підготовки майбутніх викладачів вищої школи є динамічним утворенням, яке змінюється відповідно до сучасних освітніх тенденцій та соціального замовлення. Розроблено зміст підготовки магістрів – майбутніх викладачів вищої школи зі спеціальності «Педагогіка вищої школи» у вищому навчальному закладі непедагогічного профілю. Зміст підготовки майбутніх фахівців було поділено на складові: обов'язкову (для всіх студентів магістратури університету), нормативну (згідно з вимогами Міністерства освіти і науки); вибірковою (за вибором університету та за вибором студента).

Зміст дисциплін обов'язкової складової спрямовувався на формування світогляду магістрантів та створення підґрунтя для майбутньої наукової діяльності та поглиблення знань магістрантів з іноземних мов. Нормативна складова змісту відповідає вимогам Міністерства освіти і науки – обов'язкова для засвоєння та сформована зі змістових модулів відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики підготовки фахівців. Основне завдання, покладене на цю складову, – формування психолого-педагогічної компетентності магістрантів, тому вона охоплює такі дисципліни, як: «Історія педагогіки», «Педагогіка», «Теорія та методика професійного навчання», «Основи педагогічної майстерності», «Організація виховної роботи у вищому навчальному закладі», «Педагогічні технології», «Риторика», «Розвиток вищої освіти у зарубіжних країнах». Дисципліни

складової за вибором університету забезпечують підготовку магістрів за напрямом базової підготовки та мають на меті підготовку до навчання за наступним рівнем освіти (Phd). Завдання такої складової підготовки – засвоєння магістрантами сучасних знань із різних галузей виробництва, вільне володіння новітніми технологіями та технікою на рівні міжнародних стандартів. Здобуті знання стають основою написання студентом магістерської роботи з методики навчання дисциплін за напрямом базової освіти. Вибіркова складова (за вибором студента) містить методики навчання профільних дисциплін, які магістрант обирає відповідно до потреб регіонального вищого навчального закладу, де збирається працювати викладачем. Практична підготовка передбачає навчальну (36 год.), науково-педагогічну (44 год.), комплексну (216 год.) практику.

Визначено основні організаційні форми, які забезпечують підготовку викладачів вищої школи в умовах магістратури: лекційні (інформаційні, оглядові, конференції, консультації, проблемні, візуалізації); семінарські (дискусії, ділові ігри, мозковий штурм, аналіз професійних ситуацій); практичні заняття (із застосуванням предметно-образних засобів); мультимедійні презентації; документальні, навчальні, наукові та науково-популярні фільми; електронні версії паперових навчально-методичних засобів; електронні бібліотеки; інформаційні ресурси Інтернет.

Дослідження дозволяє констатувати, що організація підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури на акмесинергетичних засадах може відбуватись із застосуванням репродуктивних (пояснювально-ілюстративного, репродуктивного), продуктивних (проблемного викладу знань, частково-пошукового, пошукового, дослідницького) методів та методів стимулювання творчої активності магістрантів (відкриття, розвивальних ігор, симуляцій, навчання у співробітництві, проектів, навчального тренінгу).

Встановлено взаємозв'язок між реалізацією акмесинергетичної моделі підготовки викладачів вищої школи та впровадженням організаційних форм і методів навчання магістрантів. Під час етапу професійного самопізнання ефективними були репродуктивні методи підготовки (оглядові або інформаційні лекції, семінарські та практичні заняття, пов'язані з поясненням, інструктуванням та навичками роботи з навчальною документацією); на етапі професійного самовиховання та професійного саморозвитку доцільними виявились продуктивні методи, лекції-конференції, проблемні, семінарські заняття – дискусії, ділові ігри, практичні заняття, пов'язані з виконанням комплексних міжпредметних завдань. Під час етапу професійного самовдосконалення активно впроваджувались творчі методи підготовки фахівців та лекції (конференції, проблемні), семінарські заняття (мозковий штурм, аналіз професійних ситуацій), практичні заняття, пов'язані з виконанням комплексних завдань на конструювання та моделювання завдань творчого характеру.

У процесі наукової розвідки з'ясовано, що науково-дослідна робота магістрантів є одним із важливих засобів ефективної підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури, яка забезпечує тісний взаємозв'язок між навчальними дисциплінами й науковою діяльністю, що проводиться кафедрами й науковими структурними підрозділами вищого навчального закладу. Обґрунтовано принципи організації науково-дослідної роботи майбутніх викладачів вищої школи на акмесинергетичних засадах (неврівноваженості, нелінійності, відкритості, детермінованого хаосу) та організаційно-методичні умови ефективності її проведення: визначення структури та технології проведення; підготовка викладачів і магістрантів щодо її організації; позитивна мотивація спільної діяльності наукових керівників та магістрантів.

Доведено, що добір та організація різних видів самостійної роботи магістрантів (спостереження та аналіз практичних ситуацій; підготовка наукових повідомлень і доповідей; написання наукових статей; розроблення індивідуальних і колективних проектів, тестових завдань для контролю та самоконтролю навчальних досягнень студентів; залучення до інноваційної діяльності кафедр; – участь у методичних семінарах та науково-практичних конференцій різного рівня тощо) сприяє реалізації мети підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищого навчального закладу.

Під час проведення дослідження було встановлено, що для етапу професійного самопізнання характерним є рівень репродуктивної самостійної роботи. Під час професійного самовиховання самостійна робота набуває конструктивно-варіативного характеру; в період професійного саморозвитку для неї притаманні не тільки засвоєння результатів наукового пізнання, але і формування самостійної пізнавальної діяльності магістрантів та розвиток їхніх творчих здібностей. На етапі професійного самовдосконалення, коли у майбутнього викладача вищої школи зароджується прагнення досягти вершин акме, якісно нового рівня набуває професійна самоорганізація, змінюється відповідно і характер самостійної роботи: магістранти вирішують дослідницькі завдання креативного характеру, вдосконалюють соціально-рольові дії в нестандартних ситуаціях професійно-педагогічної діяльності як змодельованих у процесі засвоєння теоретичних модулів, так і реальних, до яких магістрант залучається у процесі проходження практичного навчання.

У дисертації проаналізовано спільні та відмінні риси у формуванні професійно-педагогічної компетентності майбутніх викладачів вищої школи в магістратурі вищих навчальних закладів педагогічного та непедагогічного профілів. Встановлено, що в Україні до цього часу не розроблено єдиних підходів до підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури, які забезпечували б певний стандарт формування професійно-педагогічної компетентності: кожен вищий навчальний заклад самостійно укладає зміст професійної підготовки згідно з

нормативними документами для розроблення складових стандартів вищої освіти, враховуючи вітчизняний досвід підготовки майбутніх викладачів вищої школи, сучасні освітні тенденції та специфіку вищого навчального закладу. У результаті порівняльного аналізу навчальних планів підготовки магістрів вищих педагогічних навчальних закладів і вищих непедагогічних навчальних закладів було з'ясовано, що у непедагогічних вищих навчальних закладах більше навчального часу відводиться на вивчення гуманітарних, соціально-економічних дисциплін (252 год. і 504 год.), науково-дослідницьку і спеціальну підготовку магістрів (648 год. і 792 год.). У педагогічному вищому навчальному закладі домінує психолого-педагогічна та практична підготовка магістрів (720 год. і 216 год.), що належним чином формує професійно-педагогічну компетентність майбутнього викладача вищої школи та сприяє успіху в подальшій викладацькій діяльності.

У розділі здійснено порівняльний аналіз підготовки фахівців за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» у педагогічних і непедагогічних вищих навчальних закладах: на дисципліни гуманітарної та соціально-економічної підготовки у педагогічних вищих навчальних закладах відведено 420 год., у непедагогічних – 345 год.; на психолого-педагогічну підготовку у вищих педагогічних віднесено 975 год., у вищих непедагогічних – 1230 год.

Доведено, що першочерговим завданням підготовки майбутніх викладачів вищої школи в непедагогічних вищих навчальних закладах є розроблення та впровадження психолого-педагогічних дисциплін, введення спецкурсів і тренінгів, спрямованих на формування та розвиток організаційних, комунікативних, мисленнєвих, професійних якостей, організацію самостійної роботи, оновлення практичного навчання та загалом цілеспрямованої психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців. Підкреслено необхідність забезпечення психолого-педагогічних умов особистісної участі майбутніх фахівців у освітньому процесі, які уможливають їх перехід від суб'єктів навчальної до суб'єктів професійно-педагогічної діяльності. У непедагогічних вищих навчальних закладах недостатньо уваги приділено також вивченню психолого-педагогічних проблем вищої школи, що призводить до дисбалансу підготовки майбутніх викладачів і знижує якість їхнього навчання. Водночас загальний обсяг навчальних годин (60 кредитів), відведений на підготовку майбутніх викладачів вищої школи у педагогічному вищому навчальному закладі, недостатній для формування їхньої психолого-педагогічної компетентності.

У шостому розділі «Організація та результати експериментального дослідження» подано етапи та методіку проведення експериментальної роботи; проаналізовано результати педагогічного експерименту.

Педагогічний експеримент складався з констатувального і формувального етапів і проводився з 2003 по 2014 навчальні роки на базі п'яти вищих навчальних закладів як непедагогічного, так і педагогічного профілю. Мета формувального

етапу експерименту полягала в експериментальній перевірці ефективності розробленої акмесинергетичної моделі підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури та організаційно-методичних засад її впровадження. Для проведення формувального етапу експерименту у вищих непедагогічних навчальних закладах було сформовано контрольні (165 магістрантів) та експериментальні (167 магістранти) групи; у вищих педагогічних: 164 і 160 магістрантів відповідно.

Формувальний етап експерименту було побудовано за: підготовчим, основним і аналітико-корекційним етапами. Підготовчий етап передбачав проведення відбору вибірки генеральної групи магістрантів з метою подальшого розподілу на експериментальні та контрольні групи; здійснення порівняльного аналізу показників рівнів сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів контрольних та експериментальних груп вищих педагогічних та вищих непедагогічних навчальних закладів: основний – упровадження на акмесинергетичних засадах змісту, організаційних форм і методів підготовки викладачів вищої школи; аналітико-корекційний – проведення аналізу динаміки сформованості професійно-педагогічної компетентності майбутніх викладачів вищої школи, здійснення порівняльного аналізу результатів експериментальної роботи в контрольних та експериментальних групах вищих педагогічних та непедагогічних навчальних закладах.

Для проведення експерименту здійснено добір та модифікацію методик: «Оцінка рівня домагань» (А. О. Крилова, С. О. Маничева); визначення мотивації професійної діяльності (К. Замфір за модифікацією А. А. Реана); «Визначення спрямованості особистості» (Б. Басса); «Вивчення самооцінки особистості» (у модифікації А. А. Реана, Н. В. Бордовської, С. І. Розума); «Потреби у досягненні» (Ю. М. Орлова). Було укладено питання авторського анкетування для визначення мотиваційної готовності магістрантів до професійно-педагогічної діяльності у вищій школі. Для оцінювання сформованості інформаційного компоненту професійно-педагогічної компетентності магістрантів було використано сертифікаційний тест із курсу цифрових технологій, він був удосконалений відповідно до умов експерименту.

Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив, що рівні сформованості соціально-особистісного компонента (СО) у магістрантів вищих педагогічних навчальних закладів на кінець експерименту збільшилися на 14% у експериментальних групах і на 12% у контрольних групах та відповідають середнім рівням сформованості; у магістрантів вищих непедагогічних навчальних закладів – збільшилися на 9% у експериментальних групах та на 7% у контрольних групах (на кінець експерименту – середній рівень сформованості).

Рівні сформованості загальнонаукового (ЗН) компонента у магістрантів вищих педагогічних навчальних закладів на кінець експерименту збільшилися на 18% у експериментальних групах і на 7% у контрольних групах та відповідають високим рівням сформованості; у магістрантів вищих непедагогічних навчальних закладів –

збільшилися на 15% у експериментальних групах і на 8% у контрольних групах (на кінець експерименту – середній рівень сформованості).

Рівні сформованості процесуально-діяльнісного (ПД) компонента у магістрантів вищих педагогічних навчальних закладів на кінець експерименту збільшилися на 9% у експериментальних групах і на 4% в контрольних групах та відповідають середнім рівням сформованості; у магістрантів вищих непедагогічних навчальних закладів – збільшилися на 14% у експериментальних групах (високий рівень сформованості) і на 2% в контрольних групах (на кінець експерименту – середній рівень сформованості).

Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив, що рівні сформованості інформаційного компоненту (І) професійно-педагогічної компетентності магістрантів вищих педагогічних навчальних закладів на кінець експерименту збільшилися на 10% у експериментальних групах і на 2% в контрольних групах та відповідають високим рівням сформованості; магістрантів вищих непедагогічних навчальних закладів – збільшилися на 8% у експериментальних групах і на 4% в контрольних групах (на кінець експерименту – середній рівень показників сформованості).

Рівень сформованості акмеологічного (А) компонента професійно-педагогічної компетентності магістрантів вищих педагогічних навчальних закладів на кінець експерименту збільшився на 10% у експериментальних групах (високий рівень сформованості) і на 2% в контрольних групах (середній рівень сформованості); магістрантів вищих непедагогічних навчальних закладів – збільшився на 11% у експериментальних групах (на кінець експерименту – високий рівень сформованості) і на 5% в контрольних групах (на кінець експерименту – середній рівень сформованості).

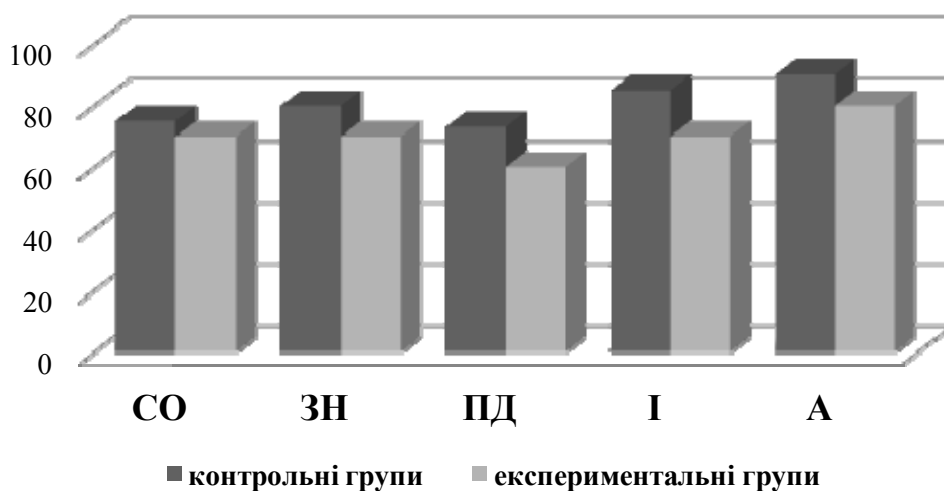

Рис.3. Порівняльний аналіз показників сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів контрольних та експериментальних груп вищих педагогічних навчальних закладів

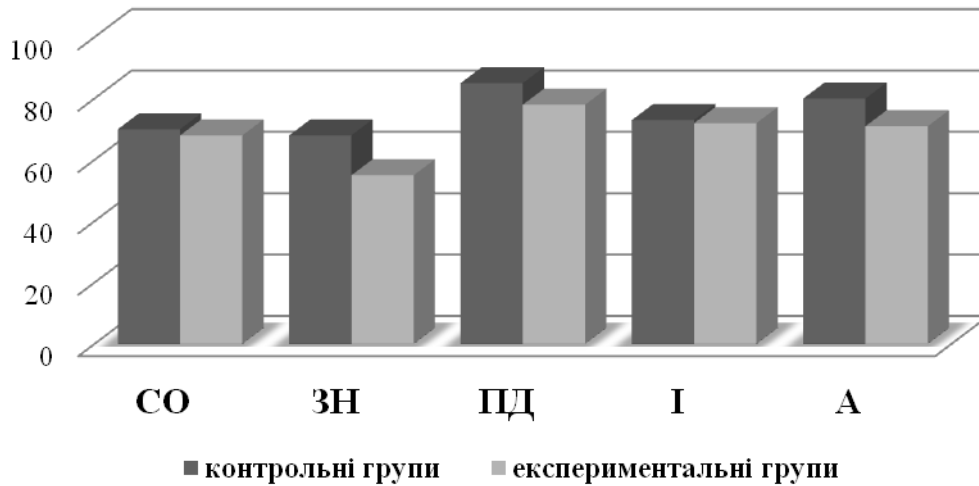

Рис.4. Порівняльний аналіз показників сформованості професійно-педагогічної компетентності магістрантів контрольних та експериментальних груп вищих непедагогічних навчальних закладів

Порівняльний аналіз професійно-педагогічної компетентності магістрантів експериментальних та контрольних груп вищих педагогічних та вищих непедагогічних навчальних закладів подано на рис. 3 і рис. 4.

Для порівняння показників у соціально-особистісному, загальнонауковому, процесуально-діяльнісному та компоненті неперервного професійного самовдосконалення до і після експерименту використано критерій Стьюдента, емпіричні дані якого зазначили існування істотної різниці між рівнями сформованості компонентів професійно-педагогічної компетентності магістрантів експериментальних та контрольних груп.

Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив, що сформованість професійно-педагогічної компетентності магістрантів – майбутніх викладачів вищої школи – в експериментальних групах як вищих педагогічних, так і вищих непедагогічних навчальних закладів за визначеними компонентами вища, ніж у контрольних.

ВИСНОВКИ

1. Науковий аналіз проблеми підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури у педагогічній теорії засвідчив, що вона розглядалася у таких аспектах, як: особливості організації навчального процесу у вищих навчальних закладах; підготовка майбутніх педагогів в умовах магістратури; професійний розвиток та саморозвиток майбутніх магістрів; упровадження інноваційних технологій підготовки магістрантів; змістове наповнення дисциплін психолого-педагогічного циклу у процесі підготовки майбутніх фахівців в умовах вищого навчального закладу; формування педагогічної культури майбутнього викладача вищого навчального закладу. Водночас проблема підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури ще не була предметом цілісного та системного дослідження.

Залишаються недостатньо дослідженими проблеми професійного самовиховання, професійного саморозвитку, професійного самовдосконалення майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури вищого навчального закладу. Магістерський педагогічний процес впливає на безперервний саморозвиток та самовдосконалення майбутнього викладача вищої школи та має виконувати випереджально-прогностичну функцію підготовки майбутнього педагога.

Вивчення сучасного стану підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищих непедагогічних і вищих педагогічних навчальних закладів підтвердило актуальність і доцільність обраної проблеми. У процесі дослідження з'ясовано, що доволі незначний відсоток магістрантів мають бажання після закінчення магістратури викладати у вищій школі. Під час опитування виявлено чинники, що негативно впливають на процес професійно-педагогічного самовизначення магістрантів у подальшій викладацькій діяльності: низьке матеріальне заохочення викладачів вищої школи, їхній низький соціальний статус, недостатньо сформована мобільність викладачів вищої школи; низька матеріально-технічна база і соціальна інфраструктура вищих навчальних закладів; відсутність системності та наступності в оволодінні студентами дисциплін психолого-педагогічного циклу на освітньо-кваліфікаційних рівнях «бакалавр-магістр».

Порівняння особливостей підготовки викладачів вищої школи у системі вищої освіти країн Європейського союзу, США та Російської Федерації засвідчило, що педагогічні системи кожної країни мають власні надбання з підготовки викладачів вищої школи та способів підвищення їх кваліфікації. Зокрема можна визначити такі загальні підходи науково-педагогічної спільноти різних країн до досліджуваної проблеми, як: поряд із наявністю професійної кваліфікації та наукового ступеня розвивається додаткова кваліфікація викладачів вищої школи у сфері психолого-педагогічної компетентності; наявність диференційованих моделей підготовки викладачів вищої школи; запровадження новітніх форм і методів (дистанційних програм, онлайн курсів, електронних курсів).

2. Теоретичний аналіз сутності базових понять дослідження уможливив кваліфікувати їх на чотири групи, а саме: поняття, що характеризують сучасні освітні парадигми та концепції вищої освіти; поняття, що визначають сучасні підходи у вищій освіті; поняття, що характеризують особливості підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури; поняття, що розкривають сутність і зміст педагогічної освіти викладача вищої школи. Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури визначається як цілісна, поліфункціональна, динамічна, відкрита, нелінійна педагогічна система з притаманною їй ієрархічною побудовою, внутрішніми і зовнішніми зв'язками і спрямована на створення нової інтегративної якості (сукупності якостей) – професійно-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу. Професійно-педагогічна компетентність викладача вищої школи визначається як інтегрована професійно-особистісна

характеристика, що відображає рівень сформованості професійно-значущих для педагогічної діяльності якостей його особистості, результат його педагогічної підготовки, який визначається сукупністю ціннісних і мотиваційних установок, необхідним обсягом знань і вмінь, рівнем педагогічної майстерності та досвідом діяльності у вищій школі.

3. Охарактеризовано структуру професійно-педагогічної компетентності викладачів вищої школи, яка містить соціально-особистісний, загальнонауковий, процесуально-діяльнісний, інформаційний та акмеологічний компоненти. Соціально-особистісний компонент охоплює особисті якості майбутнього викладача вищої школи, які характеризують його не лише як педагога, але й активного члена соціуму, сформованість його мотиваційного ставлення до професійно-педагогічної діяльності у вищій школі. Загальнонауковий компонент відображає оволодіння майбутніми викладачами вищої школи спеціальними (фаховими) і психолого-педагогічними знаннями. Процесуально-діяльнісний компонент вміщує здатність майбутнього викладача вищої школи аналізувати, синтезувати, порівнювати, систематизувати, узагальнювати та виконувати певні функції в межах професійно-педагогічної діяльності. Інформаційний компонент відображає сформованість магістранта у використанні інформаційно-комунікаційних технологій у професійно-педагогічній діяльності у вищій школі. Акмеологічний компонент визначає готовність викладача вищої школи перетворювати самого себе протягом усієї професійно-педагогічної діяльності та прагнення до постійного самовдосконалення. Визначено критерії сформованості професійно-педагогічної компетентності викладачів вищої школи (мотиваційний, особистісно-професійний, змістово-результативний, процесуально-діяльнісний, інформаційний, неперервного самовдосконалення), які конкретизовано відповідними показниками.

4. Провідна концептуальна ідея підготовки викладачів вищої школи в магістратурі полягає в тому, що вона має здійснюватися як відкрита, нелінійна соціально-педагогічна система, яка пов'язує формування основних компонентів професійно-педагогічної компетентності майбутніх педагогів, зміст, форми і методи освітнього процесу та забезпечує його цілісність. За таких умов підготовка майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури має розглядатися на акмесинергетичних засадах, а методологія процесу підготовки ґрунтуватися на положеннях акмеологічних і синергетичних досліджень складних відкритих систем і пріоритетності особистісних структур свідомості у формуванні досвіду самоорганізації магістранта та провідної ролі професійного самовиховання, професійного саморозвитку та професійного самовдосконалення у процесі його становлення як викладача. Технологія реалізації концепції підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури на акмесинергетичних засадах відображає нелінійність і поліфункціональність цього процесу та визначає зв'язок етапів професійного самопізнання, професійного самовиховання, професійного

саморозвитку, професійного самовдосконалення магістрантів і розвитком їх здатності до самоорганізації. Доведено, що феномен досягнення майбутнім викладачем вищої школи акме є підґрунтям неперервного процесу його самоорганізації.

5. Розроблено акмесинергетичну модель підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури, яка містить цільову, теоретико-методологічну, акмесинергетичну, технологічно-процесуальну та критеріально-результативну складові. Цільова складова має за мету підготовку майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури – сформовану професійно-педагогічну компетентність. Теоретико-методологічна – відображає методологічні підходи до підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури та компоненти професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи (соціально-особистісний, загальнонауковий, процесуально-діяльнісний, інформаційний, акмеологічний). В акмесинергетичній складовій зазначено етапи розвитку майбутнього викладача вищої школи в умовах магістратури (професійне самопізнання, професійне самовиховання, професійний саморозвиток, професійне самовдосконалення) та їх взаємозв'язок із розвитком його здатності до самоорганізації. Технологічно-процесуальна складова моделі відображає зміст, форми та методи, організацію самостійної та науково-дослідної роботи у процесі підготовки викладачів вищої школи під час навчання в магістратурі. Критеріально-результативна складова моделі передбачає результат підготовки – сформовану професійно-педагогічну компетентність та відповідні критерії її сформованості.

6. Обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-методичні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. Розкрито процес формування змісту підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури: подано класифікацію принципів формування змісту (методологічні, загальнопедагогічні); виокремлено компоненти формування змісту (акмеологічний, аксіологічний, праксеологічний, гуманітарний, морфологічний, особистісно-креативний); розроблено технологію формування змісту за рівнями його засвоєння (репродуктивний, достатній, досконалий, творчий). Доведено, що зміст підготовки майбутніх викладачів вищої школи є динамічним утворенням, яке змінюється відповідно до сучасних освітніх тенденцій.

Розроблено зміст підготовки магістрів – майбутніх викладачів вищої школи зі спеціальності «Педагогіка вищої школи» у вищому навчальному закладі непедагогічного профілю, який охоплює організаційні форми, що забезпечують підготовку викладачів вищої школи: лекції (інформаційні, оглядові, конференції, консультації, проблемні, візуалізації); семінарські (дискусії, ділові ігри, мозковий штурм, аналіз професійних ситуацій) та практичні заняття (з застосуванням предметно-образних засобів); мультимедійні презентації, документально, навчальні,

наукові та науково-популярні фільми; електронні версії паперових навчально-методичних засобів; електронні бібліотеки; інформаційні ресурси Інтернет.

Зазначено, що організація підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури на акмесинергетичних засадах може відбуватися із застосуванням репродуктивних (пояснювально-ілюстративного, репродуктивного), продуктивних (проблемного викладу знань, частково-пошукового, пошукового, дослідницького) і методів стимулювання творчої активності магістрантів (відкриття, розвивальних ігор, симуляцій, навчання у співробітництві проектів, навчального тренінгу). Встановлено взаємозв'язок реалізації акмесинергетичної моделі підготовки викладачів вищої школи та впровадження організаційних форм і методів навчання.

Обґрунтовано принципи організації науково-дослідної роботи майбутніх викладачів вищої школи на акмесинергетичних засадах (нерівноважності, нелінійності, відкритості, детермінованого хаосу) та організаційно-методичні умови ефективності її проведення. Доведено, що добір та організація різних видів самостійної роботи магістрантів сприяє реалізації мети підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищого навчального закладу, зокрема для етапу професійного самопізнання характерним є виконання самостійної роботи за зразком, упродовж етапу професійного самовиховання – конструктивно-варіативна, на етапі професійного саморозвитку – самостійна пізнавальна діяльність магістрантів, на етапі професійного самовдосконалення самостійна робота набуває творчого характеру.

Результати педагогічного експерименту засвідчили, що всі компоненти професійно-педагогічної компетентності магістрантів – майбутніх викладачів вищої школи експериментальних груп, як у вищих педагогічних, так і у вищих непедагогічних навчальних закладах, мають вищу позитивну динаміку, ніж у контрольних.

7. Проаналізовано спільні та відмінні риси у формуванні професійно-педагогічної компетентності майбутніх викладачів вищої школи у вищих навчальних закладах педагогічного і непедагогічного профілю. Встановлено, що в Україні не розроблено в повному обсязі Державних стандартів підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. Кожен вищий навчальний заклад самостійно формує зміст професійної підготовки відповідно до нормативних документів, враховуючи специфіку освітнього процесу. У результаті порівняльного аналізу навчальних планів вищих педагогічних навчальних закладів і вищих непедагогічних навчальних закладів з'ясовано, що у непедагогічних вищих навчальних закладах більше навчального часу відводиться на вивчення гуманітарних, соціально-економічних дисциплін та науково-дослідну і спеціальну підготовку магістрів. У педагогічному вищому навчальному закладі переважає психолого-педагогічна і практична підготовка, що належним чином формує

професійно-педагогічну компетентність майбутнього викладача та сприяє його майбутній професійно-педагогічній діяльності.

Здійснено порівняльний аналіз змістово-методичного забезпечення підготовки фахівців за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» у педагогічних і непедагогічних вищих навчальних закладах. Доведено, що першочерговим завданням підготовки майбутніх викладачів вищої школи в непедагогічних вищих навчальних закладах є розроблення та впровадження психолого-педагогічних дисциплін, уведення спецкурсів і тренінгів, спрямованих на формування та розвиток організаційних, комунікативних, мисленнєвих професійних якостей, організацію самостійної роботи, оновлення практичної підготовки та загалом цілеспрямовану підготовку майбутніх викладачів вищої школи.

8. Розроблено навчально-методичне забезпечення процесу підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури, що охоплює навчальні плани підготовки фахівців за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» у вищих навчальних закладах непедагогічного профілю, положень про підготовку магістрів, підготовку і захист магістерської роботи, індивідуальний план роботи студента-магістранта, щоденник практики, методичні рекомендації щодо впровадження в освітній процес аксіологічних, акмеологічних та синергетичних засад.

Однак, проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. Подальшого розроблення потребують проблеми вдосконалення системи неперервної професійної підготовки викладачів вищих навчальних на акмесинергетичних засадах, управління якістю підготовки магістрантів та інформаційно-технологічне забезпечення освітнього процесу.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Монографії

1. Сисоєва С. О. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку / [С. О. Сисоєва, Н. Г. Батечко]. – К. : ВД ЕКМО, 2011. – 344 с. – *(авт. арк., 15 д.а.)*.
2. Батечко Н. Г. Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури: теоретико-методологічні засади / Батечко Н. Г. / [за ред. Я.В. Цехмістера]. – К. : Едельвейс, 2014. – 708 с.

Статті у наукових фахових виданнях

3. Батечко Н. Г. Професійна освіта та компетентність / Н. Г. Батечко, П. М. Решетник // Наук. вісн. Національного аграр. ун-ту. – К., 2005. – Вип. 88. – С. 150–157. – *(авт. арк., 0,25 д.а.)*.
4. Батечко Н. Г. Організаційні підходи до підготовки фахівців за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» в аграрному вищому навчальному закладі / Н. Г. Батечко, І. М. Буцик, О. А. Заболотний // Проблеми освіти : зб. наук. праць. – К., 2008. – Вип. 55. – С. 132–137. – *(авт. арк., 0,13 д.а.)*.

5. Батечко Н. Г. Магістратура в системі вищої освіти України / Н. Г. Батечко // Наук. вісн. Національного ун-ту біоресурсів і природокористування України. Сер. : Педагогіка. Психологія. Філософія. – 2009. – Вип. 143. – С. 76–82.
6. Батечко Н. Г. Європейський поступ вищої освіти України: міфи і реалії / Н. Г. Батечко // Наук. вісн. Національного ун-ту біоресурсів і природокористування України. Сер. : Педагогіка. Психологія. Філософія. – 2010. – Вип. 155. – С. 234–241.
7. Батечко Н. Г. Професійна підготовка викладачів вищої школи: теоретичний аспект / Н. Г. Батечко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : наук.-метод. журнал. – 2011. – Вип. 2. – С. 6–11.
8. Батечко Н. Г. До проблеми формування кадрового потенціалу вищої школи / Н. Г. Батечко // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць. – К. : Едельвейс, 2011. – Вип. 2. – С. 12–20.
9. Батечко Н. Г. Аксиологічні аспекти підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури / Н. Г. Батечко // Вісн. Чернігівського нац. педаг. ун-ту ім. Т.Г. Шевченка. – Сер. : Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 97. – С. 5–9.
10. Батечко Н. Г. Інноваційний вектор модернізації вищої освіти України / Н. Г. Батечко // Наукові праці : наук.-метод. журнал. Сер. : Педагогіка. – 2012. – Вип. 176. – С. 22–26.
11. Батечко Н. Г. Синергетичний підхід у процесі магістерської підготовки / Н. Г. Батечко // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць. – К. : Едельвейс, 2012. – Вип. 4. – С. 5–15.
12. Батечко Н. Г. Проблема професійної підготовки викладачів вищої школи у педагогічній теорії / Н. Г. Батечко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : наук.-метод. журнал. – 2012. – Вип. I-II. – С. 49–54.
13. Батечко Н. Г. Суперечності у розвитку сучасної школи вищої освіти України / Н. Г. Батечко // Наук. вісн. Національного ун-ту біоресурсів і природокористування України. Сер. : Педагогіка. Психологія. Філософія. – 2012. – Вип. 175(4.2). – С. 20–29.
14. Батечко Н. Г. Професійна підготовка магістрів, як акмеологічна проблема / Н. Г. Батечко // Проблеми трудової і професійної підготовки : зб. наук. праць. – Слов'янськ : СДНІ, 2012. – № 20. – С. 14–25.
15. Батечко Н. Г. Особливості реалізації компетентнісного підходу у підготовці викладачів вищої школи в умовах магістратури / Н. Г. Батечко // Вісн. Чернігівського нац. педаг. ун-ту ім. Т.Г. Шевченка. – Сер. : Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 100. – С. 12–16.
16. Батечко Н. Г. Акмесинергетичний підхід у моделюванні процесу підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури / Н. Г. Батечко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: наук.-метод. журнал. – 2012. – Вип. III-IV. – С. 25–29.
17. Батечко Н. Г. Акмесинергетична модель підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури / Н. Г. Батечко // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць. – К. : Едельвейс, 2012. – Вип. 5. – С. 14–23.
18. Батечко Н. Г. Сучасні підходи до моделювання підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури / Н. Г. Батечко // Наук. вісн. Східноєвропейського

- нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Сер. : Педагогічні науки. –2013. – № 7(256). – С. 125–130.
19. Батечко Н. Г. Розвиток мотиваційної сфери майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури / Н. Г. Батечко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : наук.-метод. журнал. – 2013. – Вип. I-II. – С. 41–47. (*Входить до науко-метричної бази Index Copernicus*).
 20. Батечко Н. Г. Стратегія модернізації вищої освіти в контексті процесів глобалізації / Н. Г. Батечко // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць. – К. : Едельвейс, 2013. – Вип. 1. – С. 5–15. (*Входить до науко-метричної бази Index Copernicus*).
 21. Батечко Н. Г. Державне управління сферою вищої освіти України: суперечності сучасного розвитку / Н. Г. Батечко // Наукові праці : наук.-метод. журнал. Сер. : Педагогіка. – 2013. – Вип. 197, т. 209. – С. 9–16.
 22. Батечко Н. Г. Болонський процес в Україні: пріоритетні завдання адаптації та виклики сучасності / Н.Г. Батечко // Наук. записки Кіровоградського держ. педагог. ун-ту ім. В. Вінниченка. Сер. : Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 121, ч. 1. – С. 70–75.
 23. Батечко Н. Г. Інститут магістратури в Україні: правові засади функціонування / Н. Г. Батечко // Наукові праці Чорноморського держ. ун-ту ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Педагогіка. – 2013. – Вип. 203, т. 215. – С. 125–134.
 24. Батечко Н. Г. До проблеми модернізації вищої освіти Російської Федерації / Н. Г. Батечко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : наук.-метод. журнал. – 2013. – Вип. III-IV. – С. 113–121. (*Входить до науко-метричної бази Index Copernicus*).
 25. Батечко Н. Г. Сучасний стан розвитку кадрового потенціалу вищої школи України / Н. Г. Батечко // Педагогічний процес : зб. наук. праць. – К. : Едельвейс, 2013. – Вип. 3. – С. 5–19. (*Входить до науко-метричної бази Index Copernicus*).
 26. Батечко Н. Г. Сучасні підходи до формування змісту підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури / Н. Г. Батечко // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць. – К. : Едельвейс, 2013. – Вип. 4. – С. 5–20. (*Входить до науко-метричної бази Index Copernicus*).
 27. Батечко Н. Г. Моделювання змісту освіти майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури / Н. Г. Батечко // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць. – К. : Едельвейс, – 2014 – № 3. – С. 5–12. (*Входить до науко-метричної бази Index Copernicus, РІНЦ*).
 28. Батечко Н. Г. Сучасна магістратура в Україні як акмесинергетична система / Н. Г. Батечко // Освітологія : польсько-український журнал. – 2014. – Вип. III. – С. 45–52. (*Входить до науко-метричної бази Index Copernicus*).
 29. Батечко Н. Г. Особливості організації самостійної роботи майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури / Н. Г. Батечко // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць. – К. : Едельвейс, – 2014. – Вип. 3–4. – С. 46–51. (*Входить до науко-метричної бази Index Copernicus, РІНЦ*).

Статті у зарубіжних наукових виданнях

30. Батечко Н. Г. Синергия научных подходов в исследовании подготовки преподавателей высшей школы в условиях магистратуры / Н. Г. Батечко // Мир науки, культуры, образования : междунар. науч. журнал. – Горно-Алтайск, 2013. – № 5(42). – С. 39–42.
31. Батечко Н. Г. Акмеологический подход к профессиональной подготовке преподавателей высшей школы в условиях магистратуры / Н. Г. Батечко // Вестник образования и науки. Педагогика. Психология. Медицина. – М., 2013. – 13(9). – С. 16–28.
32. Батечко Н. Г. Акмесинергетический подход в формировании мотивационной сферы будущих преподавателей высшей школы в условиях магистратуры / Н. Г. Батечко // Мир науки, культуры, образования : междунар. науч. журнал. – Горно-Алтайск, 2013. – № 6(43). – С. 246–249.
33. Батечко Н. Г. Подготовка преподавателей высшей школы в условиях магистратуры: синергетический и акмеологический аспекты / Н. Г. Батечко // Alma Mater. Вестник высшей школы. – М., 2014. – № 1. – С. 70-74.
34. Батечко Н. Г. Современное развитие магистратуры в контексте синергетического подхода / Н. Г. Батечко // Мир науки, культуры, образования : междунар. науч. журнал. – Горно-Алтайск, 2014. – № 3(46). – С. 78–81.
35. Батечко Н. Г. Моделирование процесса подготовки магистров в контексте акмесинергетического подхода / Н. Г. Батечко // Вестник образования и науки. Педагогика. Психология. Медицина. – М., 2014. – № 3(13). – С. 24–37.

Праці апробаційного характеру

36. Батечко Н. Г. Развитие интуитивного мышления в процессе изучения высшей математики в технических вузах / Н. Г. Батечко // «Математика. Образование. Экология». Гендерные проблемы : матер. междунар. науч. конф. (Воронеж, 26–30 мая 2003 г.). – Воронеж, 2003. – Т. 1. – С. 97–98.
37. Батечко Н. Г. Проблема внедрения кредитно-модульной системы образования / Н. Г. Батечко // Математика в высшем образовании : матер. XII междунар. конф. (Чебоксары, 24–30 мая 2004 г.). – Чебоксары, 2004. – С. 26–30.
38. Батечко Н. Г. Перспективи впровадження кредитно-модульної системи навчання / Н. Г. Батечко, П. Г. Лузан // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі : зб. наук. праць. – Кривий Ріг : НМетАУ, 2004. – С. 26–30. – (авт. арк., 0,16 д.а.).
39. Батечко Н. Г. Пріоритетні напрями вдосконалення магістерської підготовки в контексті Болонської угоди / Н. Г. Батечко // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі : зб. наук. праць. – Кривий Ріг : НМетАУ, 2005. – С. 31–36.
40. Батечко Н. Г. Технологія організації та проведення комунікативних ігор у вищій школі / Н. Г. Батечко, І. А. Пилипенко // Наукові дослідження – теорія та експеримент 2006 : матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 15–17 трав. 2006 р.). – Полтава, 2006. – С. 11–15. – (авт. арк., 0,16 д.а.).
41. Батечко Н. Г. Про деякі аспекти інноваційного розвитку вищої освіти України / Н. Г. Батечко // Актуальні питання інноваційної спрямованості освіти, науки,

- виробництва : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. (Мукачево, 22–23 квіт. 2010 р.). – Мукачево, 2010. – С. 73–76.
42. Батечко Н. Г. Процеси глобалізації та вища освіта України: особливості та протиріччя / Н. Г. Батечко // Проблеми дидактичної підготовки науково-педагогічних працівників вищої освіти : матер. всеукраїн. наук.-практ. конф. (Київ, 9–10 чер. 2010 р.). – К., 2010. – С. 101–104.
 43. Батечко Н. Г. Інформатизація вищої школи: шляхи еволюції та сучасний стан / Н. Г. Батечко, О. М. Тепла // Актуальні питання інноваційного розвитку освіти, науки, виробництва : колективна моногр. : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27–28 жовт. 2010 р.). – К., 2010. – С. 142–148. – (авт. арк., 025 д.а.).
 44. Батечко Н. Г. До питання кадрового потенціалу вищої школи у контексті процесів її модернізації / Н. Г. Батечко, О. Б. Станкевич // Стратегія наукової та інноваційної діяльності: пріоритети та шляхи забезпечення : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26–27 трав. 2011 р.). – К., 2011. – С. 178–184. – (авт. арк., 0,22 д.а.).
 45. Батечко Н. Г. Синергетичний підхід у підготовці магістрів: від теорії до практики / Н. Г. Батечко // Матер. XIV міжнар. конф. ім. академіка М. Кравчука (Київ, 19–21 квіт. 2012 р.). – К., 2012. – Т. IV. – С. 35–37.
 46. Батечко Н. Г. Акмеологічні аспекти підготовки викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури / Н. Г. Батечко // Ольвійський форум – 2012: стратегії України в геополітичному просторі : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Севастополь, 6–10 чер. 2012 р.). – Севастополь, 2012. – Т. 4. – С. 30–31.
 47. Батечко Н. Г. До питання оптимізації державного управління сферою вищої освіти України в сучасних умовах / Н. Г. Батечко // Цілі та результати освітніх реформ: українсько-польський діалог: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15–16 трав. 2013 р.). – К., 2013. – С. 53–61.
 48. Батечко Н. Г. Феномен інновацій як чинник модернізації вищої освіти / Н. Г. Батечко // Матер. всеукраїн. наук. конф. молодих учених. Ч. 2. “Екологічні та загальноосвітні науки”. – Умань, 2013. – С. 164–165.
 49. Батечко Н. Г. Синергетика как инновационная методология подготовки магистров / Н. Г. Батечко // Science process in European countries new concepts and modern solution: Conference papers 1st International Scientific Conference (Stuttgart, 28 March 2013 e.). – Stuttgart, Germany, 2013 – Volume (2). – P. 16–18.
 50. Батечко Н. Г. Методологические основы применения синергетического подхода в подготовке магистров / Н. Г. Батечко // Humanities and Social Sciences in Europe: Achievements and Perspectives: 1st International symposium (Vienna, 18 December, 2013). – Vienna, Austria, 2013 – Volume (1). – P. 127–134.
 51. Батечко Н. Г. Синергия научных подходов в исследовании подготовки преподавателей математических дисциплин в условиях магистратуры / Н. Г. Батечко // Матер. XXXIII междунар. науч. семинара препод. математики и информатики ун-тов и педагогических вузов, посвященной 100-летию Вятского гос. гуманит. ун-та (Киров, 25–27 сент. 2014 г.). – Киров, 2014. – С. 134–135.
 52. Батечко Н. Г. Підготовка викладачів вищої школи в контексті синергії наукових підходів / Н. Г. Батечко // Розвиток професіонала і професіоналізму: теорія

- і практика: зб. наук. праць ; за ред. С.П. Архипової. – Черкаси : ФОРМ Гордієнко Є. І., 2014. – С. 49–51.
53. Батечко Н. Г. Управління освітнім середовищем вищого навчального закладу: синергетичний аспект / Н. Г. Батечко // Зб. матер. VII міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 16–18 квіт. 2015 р.). – Л. : Видавець Бадікова Н. О., 2015. – С. 14–16.
54. Батечко Н. Г. К проблеме моделирования подготовки магистров / Н. Г. Батечко // Непрерывное образование взрослых : матер. междунар. форума. – С.Пб. : ИИОБ, 2015 – С. 161–171.
55. Батечко Н. Г. Современные подходы к моделированию инновационных процессов в высшем образовании / Н. Г. Батечко // матер. XVI междунар. науч.-практ. конф. педагогической инноватики в проф. образовании. – С.Пб. : Экспресс, 2015 – С. 92–99.
56. Батечко Н. До проблеми формування аксіологічних цінностей магістрів / Ніна Батечко // Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації : матер. наук.-практ. конф. (Київ, 14–16 трав. 2010 р.). – К. : Міленіум, 2015. – С. 72–75.

Навчально-методичні видання

57. Навчальні плани та програми підготовки фахівців (Частина перша) / [укл. : Мельничук М. О., Мельников М. М., Батечко Н. Г. та ін.]. – К. : НАУ, 2006. – С. 460-467. – (авт. арк., 0,5 д.а.).
58. Curricula and Academic Programs (Part 1) / Editorial Board of the Fifth Edition / Melnychuk D. O., Melnykov M. M., Batehko N.G. and other. – K., National agricultural University of Ukraine, 2006. – 476 p. – (авт. арк., 0,44 д.а.).
59. Індивідуальний навчальний план підготовки магістрів зі спеціальності 8.18010105 – Педагогіка вищої школи : методичні рекомендації / Н. Г. Батечко, І. М. Буцик. – К. : НАУ, 2007. – 19 с. – (авт. арк. 0,75 д.а.).
60. Магістерські програми. Виробниче спрямування. Частина друга / [укл. : Мельничук Д. О., Лисенко В. П., Верхогляд І. М., Батечко Н. Г. та ін.]. – К. : НАУ, 2008. – 332 с. – (авт. арк., 0,3 д.а.).
61. Магістерські програми. Дослідницьке спрямування. Частина третя / [укл. : Мельничук Д. О., Лисенко В. П., Мельничук М. Д., Верхогляд І. М., Батечко Н. Г. та ін.]. – К. : НАУ, 2008. – 265 с. – (авт. арк., 0,25 д.а.).
62. Магістерські програми. Педагогіка вищої школи. Частина шоста / Мельничук Д. О., Копілевич В. А., Лисенко В. П., Батечко Н. Г., Верхогляд І. М. – К. : НАУ, 2008. – 68 с. – (авт. арк. 2 д.а.).
63. Щоденник практики (для студентів педагогічного факультету) : положення та методичні рекомендації / Лузан П. Г., Буцик І. М., Батечко Н. Г. та ін. – К. : НАУ, 2008. – 11 с. – (авт. арк., 0,25 д.а.).
64. Магістерські програми Навчально-наукового інституту післядипломної освіти / [укл.: М. М. Кулаєць, Н. Г. Батечко]. – К. : НАУ, 2009. – 25 с. – (авт. арк., 0,8 д.а.).
65. Каталог магістерських програм НУБіП України 2010 / [укл. : Мельничук Д. О., Лисенко В. П., Кліх Л. В., Кулаєць М. М., Батечко Н. Г. та ін.]. – К. : НУБіП України, 2010. – 387 с. – (авт. арк., 0,5 д.а.).

Батечко Н. Г. Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Київський університет імені Бориса Грінченка. – Київ, 2016.

Дисертація містить теоретичні та методологічні основи підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури вищого навчального закладу. Проаналізовано основні поняття дослідження, сучасний стан проблеми підготовки викладачів вищої школи у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії та практичній діяльності вищих навчальних закладів. Розглянуто особливості діяльності інституту магістратури в системі вищої освіти України та його значущість для підготовки викладачів вищої школи. Подано структуру професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи. Представлено концепцію підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури та технологію її реалізації. Побудовано акмесинергетичну модель підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. Обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-методичні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. Визначено показники та критерії сформованості професійно-педагогічної компетентності викладачів вищої школи.

Ключові слова: викладач вищої школи, магістратура, магістр, акмесинергетичний підхід, професійно-педагогічна компетентність, підготовка викладачів вищої школи.

Батечко Н. Г. Теоретико-методологические принципы подготовки преподавателей высшей школы в условиях магистратуры. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Киевский университет имени Бориса Гринченка. – Киев, 2016.

Диссертационное исследование содержит разработанные теоретические и методологические основы подготовки преподавателей высшей школы в условиях магистратуры высшего учебного заведения. Проанализированы основные понятия исследования, современное состояние проблемы подготовки преподавателей высшей школы в отечественной и зарубежной педагогической теории и практической деятельности высших учебных заведений. Подготовка преподавателей высшей школы в условиях магистратуры определяется как целостная, полифункциональная, динамическая, открытая нелинейная педагогическая система со свойственным ей иерархическим построением, внешними и внутренними связями и направлена на построение нового интегрированного образования – профессионально-педагогической компетентности преподавателя высшего учебного заведения.

Обоснована структура профессионально-педагогической компетентности преподавателя высшей школы, содержащая социально-личностный, общенаучный, процессуально-деятельный, информационный и акмеологический компоненты.

Представлена концепция подготовки преподавателей высшей школы в условиях магистратуры и технология ее реализации. Ведущей концептуальной идеей которой является положение о том, что подготовка преподавателей высшей школы должна осуществляться как открытая, нелинейная, социально-педагогическая система, повязывающая формирование основных компонентов профессионально-педагогической компетентности будущих педагогов, содержание, организационные формы и методы образовательного процесса и обеспечивающая его целостность. При таких условиях подготовка преподавателей высшей школы должна рассматриваться на почве акмесинергетики, а методология процесса подготовки основываться на акмеологических и синергетических положениях сложных открытых систем и приоритетности личностных структур сознания в формировании опыта самоорганизации магистрантов и ведущей роли профессионального самовоспитания, профессионального саморазвития и профессионального самосовершенствования в процессе их становления как преподавателей.

Разработана акмесинергетическая модель подготовки преподавателей высшей школы в условиях магистратуры, основными элементами которой являются целевая, теоретико-методологическая, акмесинергетическая, технолого-процессуальная и критериально-результативная составляющие.

Обоснованы и экспериментально проверены организационно-методические основания подготовки преподавателей высшей школы в условиях магистратуры. Определены показатели и критерии сформированности профессионально-педагогической компетентности преподавателей высшей школы.

Ключевые слова: преподаватель высшей школы, магистратура, магистр, акмесинергетический подход, профессионально-педагогическая компетентность, подготовка преподавателей высшей школы.

Batechko N. G. Theoretic and methodical approaches of higher school teachers' training in conditions of master program. – Manuscript.

Dissertation to apply for the degree of Doctor of pedagogical sciences, speciality 13.00.04 – The theory and the methodology of professional education. – Borys Grinchenko Kyiv University, – Kyiv, 2016.

The thesis contains developed theoretic and methodical basis of higher school teachers' training in conditions of master program in higher school. Were analyzed the main concepts of the research, modern state of the problem of higher school teachers' training in conditions of domestic and foreign pedagogic theory and practical activity of higher educational establishments. The peculiarities of activity of the institute of Masters

in the system of higher education of Ukraine and its role in training of higher school teachers were studied. It was substantiated the structure of professional-pedagogical competence of higher school teachers. It was substantiated the concept of higher school teachers' training in conditions of master programs and technology of its realization. It was developed the acmesynergetic model of higher school teachers' training in conditions of master program. It was substantiated and experimentally proved organization-methodic approaches of higher school teachers training in conditions master program training. It was defined the criteria of higher school teachers' professional-pedagogical competence formation.

Key words: higher school teacher, master program, master's degree, acmesynergetic approach, professional-pedagogical competence, higher school teachers' training.

Підписано до друку 01.03.2016 р. Формат видання 60x84/16.
Ум. др. арк. 3,0 Тираж 100 пр. Зам. № 6-027
Київський університет імені Бориса Грінченка.
04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2.
Свідоцтво про внесення до Державного Реєстру
ДК № 4013 від 17.03.2011 р.